

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

מאמרים נבחרים משכיות המדה,
שוזים לכל נפש מכוונים ומרוממים
נכתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

וצר

יוצא לאור בסניעתא דשמיא על ידי מכון "אור לישרים" ירושלים
שעל ידי ישיבת 'אור מאיר שמחה' נהריה
תשע"ז לפ"ק

מכון אור לישרים

תולדות יעקב יוסף | ענג הגוף הוא צער לנפש אף בענג מצוה שניהם מתענגים א
דגל מחנה אפרים | האדם ממשיך בעבודתו ובתורתו שפע דרך צנורות נשמתו א
מאור עינים | האמונה פי מלוא כל הארץ כבודו והכל ממנו יתברך מביאה לאהבה ויראה ב
תולדות אהרן | על ידי שמקשר האדם הגשמיות לבורא בימי החול זוכה לנר"ן קדושים ג
נעם אלימלך | הצדיק ממשיך קדושה אפלו בדברים גשמיים ד
תפארת שלמה | אם התנגע אדם קדם התפלה ולא הצליח לכוון אל יפול ברוחו ה
מהר"ש מפעלזא | כל אחד מהאבות פתח דרך חדשה בעבודת השם ה
עבודת ישראל | בכל רגע הקב"ה משפיע חיות לכל דבר ומגבילו שלא יתפשט יותר מדי ו
זרע קדש | הבטחת ה' לאבות היתה בדרך שלא היה להם שלנה מימיהם ו
אור לשמים | השם יתברך מתגלה למי שיש לו רצון אמת ז
בית יעקב | פריתות הפרית לאברהם אבינו שזרעו יהיו עובדי השם על ידי יסורים ז
דעת משה | בעמדתו לתפלה עלינו להשען אף ורק בזכות האבות ח
תפארת שלמה | ירא שמים באמת שמח בראותו שחברו מתעלה ממנו ח
דגל מחנה אפרים | גם בדורותינו שמכונים עבור עצמנו שומע ה' תפלתנו ט
לקוטי מהרי"ל | קשהאדם עובד את הבורא ומתפון להנאתו הוא פועל את עצמו י
זרע קדש | מי שבשפל המדרגה ומשתוקק לפתח פיו בתפלה תשוקתו מקבלת לפניו יתברך י
דעת משה | צערם של בני ישראל היה על שלא הניחו מצרים לאמת להאיר ולהתנוצץ יא
עטרה לראש צדיק | מי שמחמת דחקו צועק מעמקי לבו מן ימים מן השמים לענות אותו יא
דברי יואל | עקר נאקתם של ישראל היה שפוחות הטמאה מקריחים אותם להרבות עוד חטאים יב
מאור ושמש | קשיגיל האדם עצמו מעט מעט זכה לבסוף שלא יסור ממנו אף לרגע יב
תפארת שלמה | הרואה שפגעי הזמן מבטלים אותו מתורה ועבודה אל יתלונן יג
שפת אמת | האדם מצד עצמו מוכן לחטא רק השם יתברך רחם עליו וזכה להתעלות יד
נעם אלימלך | משה רבנו רצה לבשר הגאולה לבני ישראל כדי שיהיו בשמחה ובכף יכניעו הקלפה .. טו
אורח לחיים | אם אין האדם מאמין שה' שומע תפלת הצדיק אינו יכול להושיעו בתפלתו טו
תורה אור | המפתים היו כדי להראות שהקלפות מקבלים חיותם מהקדשה ואינם דבר בפני עצמו טו
דברי יחזקאל | הראיה שמפת בכורות ככל המפכות יח
פתוחי חותם | לבעלי זכות התורה יהיה קיום לעתיד לבוא והרשעים יאבדו יח
אוהב ישראל | בדורותינו שאי אפשר להתענות, התשובה על ידי ברור הלכה יט
שפתי צדיק | פרשיות אלו שקוראים בהם ענין המכות שלקה פרעה מסוגלים לתשובה יט
עטרת ישועה | מי השוכב"ם כמו עשרת ימי תשובה כ
פניני אור החיים כ
סיפורי החסידות כא
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה כה

פְּרִשְׁת וְאָרָא

וּבְזָה יוֹכֵן וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם – שְׁיֵשׁ זְמַן שְׁיֵשׁ שְׂמֵחָה לְנִשְׂמָה שְׁנִקְרָא אַבְרָהָם בְּנוֹדְע, וְיֵשׁ זְמַן שְׁיֵשׁ שְׂמֵחָה לְגוּף, שֶׁהִיא מְצַד יִצְחָק שֶׁהוּא 'צִיד בְּפִיו' (בראשית כה כח), וְיֵשׁ זְמַן שְׁיֵשׁ שְׂמֵחָה לְשִׁנְיָהִם, הַגּוּף וְהַנְּפֶשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב הַמְּכַרֵּעַ בֵּין שְׁנֵיהֶם, 'לִשְׁב אֶהְלִים' (שם פסוק כז) בְּנוֹדְע, וְזֶה הוּא שְׂפָתוֹב וְהַאֲכַלְתִּיךָ נְחֵלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ, וְהִבֵּן.

וְכֵּן זֶה בְּאֵל שְׂדֵי שְׁנִקְרָא הַטָּבַע, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב הַרְמַב"ן בְּפִרְשֵׁה זו, 'וְשָׂמִי ה' – שֶׁהִיא לְמַעֲלָה מֵהַטָּבַע, 'לֹא נוֹדְעֵתִי לְהֵם' – כִּי אִם לְמִשָּׁה רַבִּינוּ עֲלֵיו הַשְּׁלוֹם שֶׁהִיא סוֹד הַדַּעַת, לְקִים 'בְּכָל דְּרִכֶּיךָ דַּעַה' ו' (משלי ג ו), שְׁגַם בְּאֲכִילָה גְּשָׁמִיּוֹת עוֹשָׂה יְחוּד קוֹדֶשׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתִיה, וְכִמוֹ שְׂשִׁמְעֵתִי בְּפִסּוֹק 'כָּל אֲשֶׁר תִּמְצָא דָדךָ לַעֲשׂוֹת בְּכַתְּךָ' (קהלת ט ו) שֶׁהִיא הַנְּשִׂמָה, 'עֲשֵׂה', וּדְפַח"ח. וְאִז אֵין שִׁיף שְׁלוֹשׁ בְּחִינּוֹת, רַק הַפֶּל בְּחִינָה אַחַת, וְהִבֵּן:

דְּגַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם

רַבִּי מֹשֶׁה חַיִּים אֶפְרַיִם מִסְדִּילְקוֹב זִיע"א

הָאֲדָם מִמְשִׁיד בְּעִבּוּדוֹתוֹ וּבְתוֹרָתוֹ שֶׁפַּע דְּרַךְ צְנוּרוֹת נִשְׁמָתוֹ וְאִם הֵם נְקִיִּים הוּא דָךְ וְצִלּוֹל

וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּזֶה לְפִי עֲנִיּוֹת דַּעֲתִי, עַל פִּי שְׂשִׁמְעֵתִי בְּזֶה מֵהַרְבַּ הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הַרְבַּ יַעֲקֹב יוֹסֵף הַפַּהֲן, כִּי אוֹתִיּוֹת אֶל מוֹרָה א', הֵינּוּ אֶלּוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְל' יֵשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה קוּיִן, עַד כָּאֵן דְּבָרֵי קְדוּשׁוֹ. וְיֵשׁ בְּזֶה מִשָּׁל לְמַעַן הַנוֹבֵעַ, שְׂאֵם הַצְּנוּרוֹת שֶׁהֵמִים נִמְשָׁכִים דְּרַךְ שֵׁם נְקִיִּים אִז הֵמִים יוֹצְאִים צְלוּלִים, וְאִם חֵס וְשְׁלוֹם הַצְּנוּרוֹת אֵינָם נְקִיִּים אִז הֵמִים יוֹצְאִים מְטַנְפִּים.

וְיִדְבַר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שְׂדֵי וְשָׂמִי ה' לֹא נוֹדְעֵתִי לְהֵם (י ב-ג)

תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף

רַבִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף מִפּוֹלְנָה זִיע"א

עֲנָג הַגּוּף הוּא צַעַר לְנֶפֶשׁ וְעֲנָג הַנְּפֶשׁ הוּא צַעַר לְגוּף, אֲדָךְ בְּעֲנָג מִצְוָה שְׁנֵיהֶם מֵתַעַנְגִּים

כְּתוּב בְּעוֹלְלוֹת אֶפְרַיִם שְׂרָאוּי לְשִׁמְחַ לְפָנָי ה' וְלַעֲבָדוֹ בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבָב וְלֹא יִהְיֶה דְרַךְ עֲצַב בּוֹ, רַק שְׁיֵשׁ זְמַן שְׁיֵשׁ שְׂמֵחָה לְנֶפֶשׁ וְלֹא לְגוּף, וְיֵשׁ זְמַן שְׂמֵחָה לְגוּף וְלֹא לְנֶפֶשׁ, וְיֵשׁ זְמַן שְׂמֵחָה לְגוּף וְלְנֶפֶשׁ, שֶׁהוּא הַמְּבַחֵר. וּמִשָּׁל לְשִׁתִּי בְּנֵי אָדָם שֶׁפָּרְשׁוּ מֵאֲרִץ מְגוּרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ, וּבְכוֹא אֶחָד לְמִדֵּינַת חֲבָרוֹ, גַּם שְׁעָשָׂה לוֹ מְטַעֲמִים כְּפִי מְקוֹמוֹ, מְכָל מְקוֹם הַשְּׁנִי שֶׁלֹּא הִרְגֵּל בּוֹ בְּעֲצָבוֹן יֹאכְלֶנָה. וְכֵן נִדְמֵן הַשְּׁנִי לְמְקוֹם חֲבָרוֹ, לֹא עָרַב לוֹ, שֶׁלֹּא נִתְקַרְרָה דַּעַת שְׁנֵיהֶם עַד שֶׁבָּאוּ לְמְקוֹם מְגוּרַת שְׁנֵיהֶם וַיַּעֲשׂוּ לְהֵם מְטַעֲמִים כְּאֲשֶׁר אֶהְבּוּ שְׁנֵיהֶם וְכוּ'. כִּף הַעֲנִין בְּגוּף וְנֶפֶשׁ שֶׁפָּרְשׁוּ מֵאֲרִץ מְגוּרֵיהֶם, וְהַנְּפֶשׁ הַמְּשַׁכֶּלֶת אֵינָה שְׂמֵחָה בְּאֲכִילַת הַגּוּף, וְכֵן בְּשַׁעַת הַלְמוּד וְתַפְלָה שֶׁהִיא לְהֵם הַנְּפֶשִׁי, אֵין הַגּוּף שְׂמֵחַ בּוֹ, כִּי אִם בְּאֲכִילַת מִצְוָה, אֲכִילַת שְׁלָמִים בְּחַג, שְׂשִׁנְיָהִן מֵתַעַנְגִּים וְכוּ', וּדְפַח"ח.

הַעוֹלָה מְזֶה, שֶׁהַגּוּף וְהַנְּפֶשׁ הֵם שְׁנֵי הַפְּכִים, וְעֲנָג שֶׁל זֶה הוּא מִצַּר וְצַעַר לְזֶה, כִּי אִם בְּעֲנָג מִצְוָה. וּבְזֶה יוֹכֵן כָּל הַמְּעַנְג אֶת הַשְּׂבָת, שֶׁהִיא אֲכִילַת מִצְוָה, נוֹתֵנִין לוֹ נְחֵלָה בְּלִי מִצְרִיִּים דִּיקָא, שֶׁהִיא שְׂמֵחַת הַגּוּף וְהַנְּפֶשׁ יְחַד בְּלִי מַעֲיֵק וּמִצַּר וְצַעַר, וְהִיא נְחֵלַת יַעֲקֹב, כְּאֲשֶׁר יְבָאָר, וְק"ל.

וברוך שמו, חי החיים, אם כן בכל התענוגים, אלו יציר חס ושלום העדר שפעת אורו וחיותו? תברך בהדברים הנבראים, היו חוזרים הנבראים לתהו ובהו, וכן בכל העולמות עליונים ותחתונים אלו יציר חס ושלום העדר חיותו מהן היו כלא היו, ואם כן הוא העקר בכל הדברים.

ואם כן, כשיצאמין בנה, ודאי לא יתאנה לשום תענוג בעולם, מאחר שעקרו הוא הבורא ברוך הוא, ואם כן טוב יותר לדבק את עצמו בתענוג האמתי ולא להפריד חס ושלום, 'נרנן מפריד אלוף' (משלי טו כח), מפריד אלופו של עולם משכינתיה וכו', על כן בודאי מי שיש לו דעת זה, יראה בכל דבר הפנימיות המקימו, שהוא שכינתו ברוך הוא וידבק בו, ויבוא לידי יראה ואהבה.

ואהבה נקרא כמו שאמרו במשנה (ברכות פ"ט מ"ה) 'ואהבת וגו' בכל מאדך' בכל מדה ומדה. מהו בכל מדה ומדה, דנודע כי השם יתברך אין סוף, ואם כן הוא דבר שאין לו גבול ותכלית, והעולם הוא דבר שיש לו גבול, ואם כן איך אפשר לעולם לסבל אור שפעת חיותו ששוכן בכל הנבראים כנ"ל, מאחר שאין לו יתברך גבול, אלא הוא יתברך מנהיג עולמו על ידי מדותיו, והמדות נקראים מה שמדר השם יתברך וצמצם את עצמו כבזכות באפן שיוכל העולם לסובלו, וזהו לשון מדה, וכל זה כפי שגזרה חקמתו יתברך שאינה משגת, פעם מורד במדה זו ופעם במדה אחרת, כפי שגזרת חקמתו יתברך שצריך בעת ההיא להנהיג עולמו על ידי שפעת חיותו, וכן לכל אדם מישראל מורד את עצמו וצמצם אלהותו יתברך כפי כח האדם ושכלו בזמן ההוא, פעם בחסד ופעם ברחמים, כי אי אפשר לאדם לקחת אלהותו יתברך בעת ההיא כי אם

הנמשל מוכן, כי כל אחד ממשיך בעבודתו ובתורתו שפע קדש ממעין דלעילא דרף צנורות נשמתו, כל אחד לפי בחינתו ועבודתו, ואם צנורות נשמתו נקיים, שלא פגם בהם כלום חס ושלום, והמשיך בהם אלופו של עולם, אז המים והשפע הנמשך דרף שם זך וצלול, ואם חס ושלום פגם בצנורות נשמתו וגרם שאין אלופו של עולם מתגלה בתוכם, אז השפע היורד דרף שם הוא חס ושלום אינו נקי, והבן.

וזה יש לומר פרוש הפסוק כאן. 'וארא אל אברהם וגו' אצל כל אחד 'אל', הינו שכל אחד המשיך א, זה אלופו של עולם, בתוף ה'למ"ד, הינו שלשה קוין שהם הצנורות נשמתו והם נקיים, ולכך 'וארא אליהם' באותו בחינה ממש, הינו 'באל שדי', גם כן בבחינת אל, והוא השפע קדש שהיה מתפשט עליהם ממעין נביעו דלעילא זך וצלול, והבן. והמשל הזה הוא כלל כל התורה כלה, הן בדיני אסור והתר, הן במשפטים בדין תורה, כדאיתא בשם אבי אדוני זקני נ"ע זלה"ה שפתל אבהן הם תלת דינין:

מאור עינים

רבי מנחם נחום מטשרנוביל זיע"א

האמונה כי מלוא כל הארץ כבודו והכל ממנו יתברך מביאה לאהבה ויראה

סוד גלות מצרים הוא, כי הדעת האמתי היה בגלות, שלא היו משיגין הדעת לעבד הבורא ברוך הוא, כענין שנאמר (דברי הימים א' כח ט) 'דע את אלהי אביך ועבדהו'. כי באמת הדעת הוא העקר המביא לידי יראה ואהבה הגמורה, כי אחר שידע ויאמין כי מלא כל הארץ כבודו, ולית אתר פנוי מינה, והוא תענוג כל התענוגים ברוך הוא

שאבדו בעת הנסיון בחינה שיהיה להם מקדם, ולא משפחין הוא מלשון שכחה, שלא שכחו דעת לקבל אלהותו בכל המדות. ונמצא מכל האמור, שצריך האדם העובד, לעבד את בוראו ברוך הוא דוקא באפן הנ"ל, בין בטובו בין בעקתו, ואם רואה שהבורא ברוך הוא מתנהג עמו זמן מה במדת החסד ואחר זה רואה שהתחיל להתמוטט, יתנה בנחמד תקוע במקום נאמן שלא יזוז ממדרגתו, כי אולי מנסין אותו בזה, כאמור:

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומיר זיע"א

על ידי שמקשר האדם הגשמיית לבורא בימי החול זוכה לגר"ן קדושים

הנה צריך האדם לראות בכל הדברים שהבורא שורה בהם, כי הוא עקר החיות המוחיה אותם, וכשמתעורר באדם זה המחשבה, בזה מקשר אותו הדבר להבורא בכיכול, וזאת הבחינה נקרא דעת, שדעת הוא דבר המקשר, פידיע למבין, שהוא ממצע בין שני דברים ומחבר אותם, והוא היולי שאין לו השגה, ולכך נקרא משה דעת, כי משה הוא אותיות הש"ס, שאין בו השגה.

ומתחלה צריך אדם להאמין באמונה שלמה שהוא נברא וכל העולמות נבראו יש מאין, ויש עליו בורא משגיח מנהיג והוא תקיף ובעל יכלת וצריך לירא מפניו, וזאת הבחינה מביאה אדם ליראה שיראה אל הבורא ברוך הוא, ואזי יזכה לבחינה יותר גדולה שיוכל לקשר המחשבה אל הדבור על ידי קול שהוא דעת.

וזהו 'וידבר' – שהוא לשון הנהגה, 'אלקים' – הינו שמדת היראה, שהיא מדת

בזאת המדה דוקא, ואם האדם יש לו דעת בודאי מקבל אלהותו יתברך כפי מה שמדד את עצמו אליו בעת ההיא, וישמח בקבלת אלהותו יתברך עליו ויהא מודה לו במאד מאד ועובד אותו ביראה ואהבה גמורה, מאחר שיש לו דעת והדעת הוא הכולל אותן בנוגע וכו'.

אף שצריך כל אחד ואחד לבוא לידי נסיונות, אף שמקבל אלקותו במחשבתו כנ"ל, מכל מקום מנסין את כל אדם בעשר נסיונות וכו'. והנסיון הוא, שמסלקין ממנו ההתקשרות שהיה קשור בהשם יתברך על ידי הדעת, בעת שבא לידי נסיון, ונשאר אצלו רק הבחירה, כי לולא זה לא היה נקרא נסיון, כי בודאי על ידי ההתקשרות יאחו צדיק דרכו, ועל ידי זה נתמעט הדעת אצלו, לא סלוק הדעת ממש, ואם עומד בנסיון על ידי שנקבע בלבו מקדם כשהיה לו דעת רחב וכו'.

וזהו שהורה הוא יתברך זה למשה ואמר אליו במדת אלקים, זה שאמרת שהרעותי, תדע שאני ה' באמור, ונארא אל האבות – באל שדי שאמר לעולמו די, שהוא צמצום ודין, כי נהגתי עמכם על ידי צמצומים ודינים, שנסיתי אותן בסלוק הדעת הרחב מהן על ידי סלוק ההתקשרות שסלקתי מהם, בכדי שיהיה נקרא נסיון, והן עמדו בנסיון מחמת שעמדו על דעת זה כמה שנשאר אצלם מהדעת אחר סלוק ההתקשרות, כי אלהותו יתברך מצטמצמת גם כן בדין, והיה להם האמונה זו.

וזהו 'ושמי ה' לא נודעתי להם', כי סלקתי מהם הדעת הרחב שהוא על ידי התקשרות, כי ה' נקרא הדעת, פנודע, וזהו 'לא נודעתי להם' בהדעת כמקדם הנסיון, ומכל מקום קבלו אלהותי בכל מה שמדדתי להם. וזהו חבל על דאבדון, רצה לומר

הוא, ולכן נכתב במוזוה שם שדי מבחוץ, והצדיק הוא ממשיך את הפנימיות, שהוא השם הנוה ברוף הוא, לכל דבר חיצוניות, אפלו במאכל ובמשתה ובכל דבר גשמי, הוא ממשיך קדשת השם לתוכו. וזהו כל מה שברא הקדוש ברוף הוא לכבודו ברא (אדר"נ מ"א), דהשם הנוה ברוף הוא נקרא כבוד, וכמו שכתוב 'ברוף כבוד ה' (יחזקאל ג יב), והינו כל מה שברא הוא כדי להמשיך את שמו הגדול לתוכו, וזהו לכבודו ברא. אבל המלאכים שאין בהם לא אכילה ולא שתיה, לכן אומרים 'ברוף כבוד ה' ממקומו, מפני שאין להם שום דבר חיצוני להמשיך את שמו הגדול לתוכו, ומכרכים ממקומו אשר הוא.

וזהו 'ושמי ה' לא נודעתי להם', כמו שכתב רש"י ו"ל לא הודעתי כו' ולא קימתיה שלא נתתי להם הארץ, ונמצא שלא היו יכולים להמשיך את השם הנוה ברוף הוא לתוכו, שלא היה להם צדין הארץ, שהיא החיצונית, וזהו 'לא נודעתי', בנפעול, שלא היו יכולים להמשיך.

והנה הצדיק לפעמים צריך לעשות דבר חיצוני ולהמשיך לתוכו הפנימיות, למשל מי שצריך פרנסה או רפואה אז אומר לו הצדיק שיהיה לו רפואה ופרנסה, שהם דברים חיצוניים, וממשיך לתוכו השם הנוה ברוף הוא על ידי פונתו ותפלתו, והוא מסכים שכן יקום. וזהו 'בשרתי צדק בקהל רב' (תהלים מ י), רוצה לומר שאני מבשר כל מי שצריך דבר שיהיה לו כן כמו שצריך, 'ושפתי לא אכלא' אליו לכל הצטרכות מלדברו, אפלו חיצוניות, הוא מחמת ה' אתה ידעת, פרוש, שאתה נותן דעתך חפצך עמי להסכים על ידי שכן יקום, ואני ממשיך הפנימיות שם קדוש בהדבורים הנ"ל, וק"ל:

אלקים, מנהיג את האדם, 'אל משה' – שהוא בחינת דעת שכל לקשר כל הדברים אל הקדשה במבאר, ואזי זוכה למדה יותר גדולה, הינו 'ויאמר אליו' – שהבורא ברוף הוא בכיכול אומר ומשפיע בזה האדם שכל גדול כל כך שיוכל לחבר מדת 'אני', שהוא בחינת מלכות, אל שם הנוה ברוף הוא שהוא המחשבה והדבור. ולפי שזאת השפעה הוא בסתר, לכה כתיב 'ויאמר', שמבאר בזה הקדוש שאמירה היא בתשאי. וזה האדם בודאי יש לו נפש רוח נשמה קדשה אפלו בימי החול, מחמת שמקשר כל הדברים הגשמיים אל הבורא, ומכל שכן ביום השבת שהקדשה חלה מעצמה, פנוקר במקום אחר, ואזי בזה הקנה שעובד את השם יתברך בששת ימי המעשה מקבל בשבת נפש רוח נשמה יותר גדולה. וזה ידוע שהש"ש סעודות של שבת הם בחינת נפש רוח נשמה, רק שכל אחד מקבל הנפש רוח נשמה לפי הכנתו שמכין בששת ימי המעשה, על דרך מי שטרח בערב שבת כו' (עבודה זרה ג).

וזה הוא ו'ארא אל אברהם, אל ואל, וא"ו הוא הדעת בנודע, המקשר כל הדברים לאין סוף ברוף הוא במבאר, וגם הוא"ו מרמזת על ששת ימי המעשה, הינו על ידי הדעת שמקשר כל הדברים בששת ימי המעשה אל הבורא ברוף הוא פנוקר, ובזה זוכה אל נפש רוח נשמה, שהם אברהם יצחק יעקב, והם הש"ש סעודות של שבת קדש:

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א

הצדיק ממשיך קדושה אפלו בדברים גשמיים

הנה השם של שדי הוא משדד מערכות, והפנימיות הוא השם הנוה ברוף

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

אם התיגע אדם הרבה קדם התפלה להקיין עצמו ולא הצליח לכוון אל פול ברוחו

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה'". לְהִבִּין עֲנִינֵי הָאֱמִירָה הַזֹּאת שְׁאָמַר אֵלָיו 'אֲנִי ה'', מָה אָמַר לוֹ. אָף הִנֵּה בָּאָה לְלַמֵּד לְאָדָם דַּעַת, לְהִבִּין בְּעַצְמוֹ כִּי בְּכָל עַת עֲמָדוֹ לִפְנֵי ה' בַּתּוֹרָה וּתְפִלָּה, כִּי הוּא אֵינְנוּ פְּדָאֵי וְרֵאֵי לְזִכּוֹת וְלַעֲמֵד לִפְתַּח פִּיּוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ מִלֶּךְ הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְאֵינּוּ בִּכְחוֹ לְדַבֵּר מֵאוֹמָה זוֹלַת מַחְסַד הַבּוֹרָא עֲלָיו אֲשֶׁר יִשִּׁים דְּבַר בְּפִיו לֵאמֹר כֹּה תִּדְבַר, כְּמוֹ שְׁאָמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם (תהלים קלט ד) 'כִּי אֵין מֶלֶךְ בַּלְשׁוֹנֵי הֵן ה' יְדַעַת בְּלֵה'.

לָכֵן צְרִיךְ הָאָדָם לְהִכְנַע וּלְשַׁבֵּר לְכַבּוֹ קִדְמוֹת הַלְמוּד וְהַתְּפִלָּה, לְהַתְּפַלֵּל לַה' וּלְשַׁאֵל מִמֶּנּוּ מַעֲנֵה לְשׁוֹן, כְּמוֹ שְׁאוֹמְרִים בְּבִרְכַּת הַתּוֹרָה 'אֲשֶׁר קִדְשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוְּנוּ לַעֲסֹק בְּדַבְּרֵי תוֹרָה', וְאָף עַל פִּי כֵן מַתְּפַלְלִים 'וְהַעֲרַב נָא כּו' אֶת דְּבָרֵי תוֹרְתְךָ בְּפִינוּ', שְׂיִהְיֶה בּוֹ עֲרֻבוֹת וּמִתִּיקוֹת לִפְנֵיךְ לְהִיּוֹת נִחַת רוּחַ לִפְנֵי פֶסֶא כְּבוֹדְךָ. אָף עַל פִּי שְׁהָאָדָם מְחִיב לְלַמֵּד בְּמִצְוֹת הַבּוֹרָא בְּחִיּוּב דְּאוֹרִיָּתָא, מְכַל מְקוֹם אֵינּוּ כְּשֶׁאֵר מְלֹאכּוֹת שְׂמַחֵיב לְרֵאוֹת לְהַשְׁלִים פְּעֻלָּתוֹ אֲשֶׁר נִשְׁלַח אֵלָיָהּ, כִּי אוֹרִיָּתָא צְרִיךְ הַקְּדַמַּת דְּחִילוֹ וּרְחִימוֹ, וְכֵן בַּתְּפִלָּה וּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת, כִּי הוּא רַק חֶסֶד עֲלִיוֹן אֲשֶׁר יִזְכֶּה הָאָדָם הַשֶּׁפֶל לַעֲמֵד לִפְנֵי וְלַהַתְּפַלֵּל וכו'.

לָכֵן אַל יִפֹּל לֵב הָאָדָם עֲלָיו בְּרֵאוֹתוֹ כִּי הַקְּדִים לִיגַע קִדְמוֹת הַתְּפִלָּה הַרְבֵּה בְּלְמוּד שְׁעוֹרֵין כְּסִדְרָן וְאָף עַל פִּי כֵן מַתְּהַפֵּךְ הוּא בְּתַחֲבוּלוֹתָיו בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה וְאֵינְנָה שְׁגוּרָה בְּפִיו וְאֵינְנָה יְכוּל לְהַתְּפַלֵּל, כִּי הַכֹּל הוּא מִן הַשָּׁמַיִם, וְהוּא יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, וְעַל כֵּן הוּא רְמִזוֹ רַז"ל (אבות פ"ב מ"ג) אַל תַּעַשׂ תְּפִלְתְּךָ

קָבַע, עֲנִינֵי הַקְּבִיעוֹת הוּא הַכָּא בְּכָל עַת בְּטֻבְעָ, כֵּן אַל תַּעַשׂ תְּפִלְתְּךָ מִצַּד שְׁלִמְדָתְךָ הַרְבֵּה קִדְמוֹת הַתְּפִלָּה בְּקְבִיעוֹת וְעַל דְּבִי כֵן נִכּוֹן לָךְ לְהַתְּפַלֵּל, לֹא כֵן, אֶלָּא רְחִמִים וְתַחֲנוּנִים לִפְנֵי הַמְּקוֹם, מִצַּד הַרְחַמְנוּת תְּבֵא לִפְנֵי הַמְּקוֹם וכו'.

הַגֵּה כִּנּוּי הַזֶּה הַעֲנִינֵי אֶצֶל מֹשֶׁה רַבֵּינוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם צִיר וְנֶאֱמָן, כִּי שָׁלְחוּ ה' לְפָדוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַהּוֹצִיאֵם מִמִּצְרַיִם, וּמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עֲלָיו הַשְּׁלוֹם בְּאַהֲבָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל הִלָּךְ בְּהַתְּלַחְבוֹת לְקַיֵּם דְּבַר הַשְּׁלִיחוּת, וְכֹאשֶׁר רָאָה כִּי לֹא שָׁמְעוּ לוֹ הִרְעָ בְּעֵינָיו וְהִתְחִיל לְזַעַק 'לְמָה הִרְעִיתָ' (לעיל ה כב), אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, דַּע לִפְנֵי מִי אַתָּה עוֹמֵד, כִּי 'אֲנִי ה'', כְּמוֹ שְׂמִבְּאָר בְּזִהַר הַקְּדוֹשׁ (ח"ב כב:) מְקַמְּאֵי מְלִילַת מְלִין אֵלָיו, וְדו"ק:

מהר"ש מבעלזא

רבי שר שלום מבעלזא זיע"א

כָּל אֶחָד מֵהָאֲבוֹת פָּתַח דְּרַךְ חֲדָשָׁה בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם

וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב. פֶּרֶשׁ רַש"י וְאָרָא אֶל הָאֲבוֹת, וְכִבֵּר עֲמָדוֹ הַמְּפָרְשִׁים מֵאֵי בְּעֵי רַש"י בְּזָה. וְנִרְאָה דְּרַש"י מְדַבֵּק לְמָה כְּתוּב 'אֵל' אֶצֶל כָּל אֶחָד, שְׂהִיָּה דֵי לְכַתֵּב לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב, וּמְפָרֵשׁ רַש"י אֶל הָאֲבוֹת, דִּידוּעַ שְׂאִין קוֹרְאִין אֲבוֹת אֶלָּא לְשִׁלְשָׁה (בְּרוֹכוֹת 10), וְהַשְּׁעָם הוּא מְחַמַּת שְׁכָל אֶחָד פָּתַח שְׁעַר חֲדָשׁ בְּעִבּוּדַת ה', אַבְרָהָם אָחִז בְּמַדַּת חֶסֶד וְהִרְאָה לְעוֹלָם הַאִיף לַעֲבֹד ה' בְּמַדַּת אַהֲבָה, וְיִצְחָק שָׁרְשׁוֹ גְבוּרָה, הִרְאָה לְעוֹלָם הַאִיף לַעֲבֹד ה' בִּירְאָה וּפְחָד, וְיַעֲקֹב שָׁשׁ וּמְתַפָּאֵר בְּגוּנֵין שְׁלוֹ מַדַּת תְּפָאֲרַת, וְאֵלוֹ הַשְּׁלִשָׁה הַאִירוֹ וְהוֹרוֹ עִבּוּדַת ה', וּמִפְּנֵי זֶה לֹא נִקְרְאוּ אֲבוֹת אֶלָּא אֵלוֹ הַשְּׁלִשָׁה, וְהַכָּאִים אַחֲרֵיהֶם נִקְרְאִים בְּנִים, כִּי יָרְשׁוּ מֵהָאֲבוֹת.

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

הבטחת ה' לאבות היתה בדרך שלא
היה להם שלוח מימיהם

וְאָרָא כו' בְּאֵל שְׂדֵי וְשָׂמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי
לָהֶם. כִּי פָרַשׁ רַשִׁי עַל פְּסוּק
וְאֵל שְׂדֵי יָתֵן לָכֶם רְחֻמִּים' (בראשית מג יד),
מִי שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דֵּי יֵאמַר לְצָרוֹתַי דֵּי,
נִמְצָא מְרֻמָּז בְּשֵׁם זֶה שִׁיְהִי גָבוּל וְהַתְּכַלִּית
לְהַצָּרוֹת, שְׂיֵאמַר יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ דֵּי. וְהַבְּטַחְתּוֹ
יִתְבַּרְךָ לְאֲבוֹת הָיָה הַכֹּל עַל דְּרָךְ זֶה שְׁלֹא
הָיָה לָהֶם שְׁלוּחַ מִימֵיהֶם, וְאֲבָרְהֶם נִתְּנָסָה
בִּיּוֹד נְסִיוֹנוֹת וְלֹא הָיָה לוֹ מְנוּחָה כֹּל
יָמָיו, עַד לְאַחַר כֹּל הַיּוֹד נְסִיוֹנוֹת אִזְּ הָיָה
לוֹ שְׁלוּחַ, דְּכַתִּיב (שם כד א) 'וְאֲבָרְהֶם יִקָּן
כָּא בְּיָמִים כּו' וְה' בְּרַךְ כּו', מֵה שְׁאִין
כֵּן רַב יָמָיו נִתְּנָסָה בְּנְסִיוֹנוֹת.

וְהָיָה תְּפִלְתּוֹ בְּכֹל פַּעַם וּבְכֹל נְסִיוֹן שִׁיעֲזָרְהוּ
הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ שִׁיְהִי גָבוּל וְתַכְלִית
לְהַצָּרָה הַבָּאָה עָלָיו, וְכֵן הָיָה, וְנִתֵּן הוֹדָאָה
לוֹ יִתְבַּרְךָ שְׁמוֹ עַל זֶה, וְכֵן בְּכֹל פַּעַם,
וְכֵן הַבְּטַחְתּוֹ לוֹ 'יָדַע תִּדַּע כִּי גֵר יִהְיֶה
וְרָעָף כּו'' (שם טו ג), וְיִהְיוּ בְּתוֹךְ צָרָה, רַק
הַבְּטַחְתּוֹ שֶׁאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרוּכֵי גְדוּל'
(שם פסוק יד) וְיִפְסַק הַצָּרָה. וְכֵן יִצְחָק, כֹּל
יָמָיו לֹא הָיָה בְּמְנוּחָה, וְכֵן יִצְעֻק, הָיָה
הַבְּטַחְתּוֹ אֲנָכִי אֲרַד עִמָּךְ מִצָּרִימָה כּו' אֲעַלֶּךְ
גַּם עֲלֶיךָ' (שם מו ד), וְלֹא שְׁאַלוּ מֵאֲתוֹ יִתְבַּרְךָ
לֵאמֹר הֲלֹא טוֹב שֶׁתִּשְׁפִּיעַ מִטּוֹבְךָ מִשֵּׁם
הַיְהוָה, הוּא מְקוֹר הַרְחֻמִּים, שִׁיְהִי טוֹבוֹת
בְּלֹא צָרוֹת, לֹא כִּמוֹ שֶׁאֲתָה מְבַטֵּחַ לְנוֹ
שִׁיְהִי צָרוֹת וְיִפְסְקוּ.

וְזֶהוּ שֶׁאָמַר יִתְבַּרְךָ לְמֹשֶׁה וְאָרָא כּו' –
פְּרוּשׁ 'בְּאֵל שְׂדֵי', בְּבַחֲנִינָה זוֹ שֶׁאֲמָרִים
לְצָרוֹתֵיהֶם דֵּי, אֲבָל 'וְשָׂמִי ה', לֹא נוֹדַעְתִּי
לָהֶם' – בְּמִקּוֹר הַרְחֻמִּים לְבַד שְׁלֹא יִהְיֶה
צָרוֹת כָּלֵל רַק טוֹבוֹת, זֶה לֹא הַבְּטַחְתִּי
לָהֶם, וְאָף עַל פִּי כֵּן לֹא הִרְהַרְוּ אַחַר
מְדוּתִי, וְאֲתָה כִּשְׁאֲמַרְתִּי לָךְ 'אֲהִיָּה אֲשֶׁר

וְזוֹ כְּנֻת רַשִׁי וְאָרָא אֵל', לָמָּה נִכְתָּב 'אֵל'
בְּכֹל אֶחָד, וְהַתְּרוּץ הוּא, 'הָאֲבוֹת', שֶׁנִּקְרְאוּ
אֲבוֹת מִחֻמַּת שְׁהִיָּה לְכֹל אֶחָד דְּרָךְ עֲבוּדָה
חֲדָשׁ, וְלִכְךָ כָּתוּב 'אֵל' בְּכֹל אֶחָד וְאֶחָד:

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוֹנִיץ זיע"א

בְּכֹל רִגְעַת הַקְּבָ"ה מְשַׁפֵּיעַ חַיּוֹת לְכֹל
דָּבָר וּמְגַבִּילוֹ שְׁלֹא יִתְפַּשֵּׁט יוֹתֵר מִדֵּי

הַגֵּה הָרַב אֲפֵן עֲזָרָה הַתְּמִיָּה עַל שֵׁם שְׂדֵי,
שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (חגיגה יב.) טַעַם לְשֵׁם
הַזֶּה שֶׁאָמַר לְעוֹלָמוֹ דֵּי. וְתַמּוּהָ, וְכִי בְּשִׁבִיל
פַּעַם אַחַת מֵה דַּהֲוָה הָיָה יִקְרָא שֵׁם הַבוּרָא
יִתְבַּרְךָ לְעוֹלָם וָעַד בְּשֵׁם שְׂדֵי.

וְלִפִּי דְרַכְיֵנוּ הַעֲנִין מְבֹאָר, בְּיָדוּעַ פְּרוּשׁ
הַפְּסוּק (תהלים קיט פט) 'לְעוֹלָם ה'
דְּבָרְךָ נִצָּב בְּשָׂמִים', שֶׁבְּכֹל רִגְעַת וְרִגְעַת שׁוֹפֵעַ
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכֹל דְּבָר חַיּוֹת וּמַתְּוָהוּ,
וְצָרִיךְ תְּמִיד לְהִיּוֹת כַּח מְגַבִּיל לְהַגְבִּילוֹ
שְׁלֹא יִתְפַּשֵּׁט, וְזֶה בְּשֵׁם שְׂדֵי, כִּמוֹ שֶׁאָמַר
אִזְּ לְעוֹלָמוֹ דֵּי כֵּן בְּכֹל פַּעַם מַתְּוָה עַל
יְדֵי שֵׁם זֶה הַגָּבוּל וְהַעֲמָדָה לְכֹל דְּבָר.

וּמִן הַיָּדוּעַ כֶּאֱשֶׁר כָּבַר כְּתַבְנוּ בְּאַרְךָ, כִּי
יֵשׁ סֵדֵר הַמְּסֻדָּר מִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית
וְאֲפֵן בְּתוֹךְ אֲפֵן לְהַשְׁתַּנּוֹת כֶּאֱשֶׁר יִרְצָה
הַבוּרָא בְּרוּךְ הוּא לְפִי מַעֲשֵׂה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
וְכִמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי בְּהַגָּה לְסִפּוּר בְּאֵר הַגּוֹלָה,
עֵין שֵׁם. וְזֶה הַשְּׁנוּי הוּא מִשֵּׁם הַיְהוָה עֲצָמוֹ
שֶׁהוּא הָיָה וּמַתְּוָה כֹּל דְּבָר וּמִשְׁנֵהוּ כְּרִצּוֹנוֹ.
וְלִמְשָׁל, כֶּאֱשֶׁר הָיָה הַסֵּדֵר שֶׁהַמְּצָרִים יִשְׁלֹטוּ
עַל יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא חֲשַׁב אֶת הַקֵּץ לְעֲשׂוֹת, הָיָה צָרִיךְ
לְשַׁמֵּשׂ בְּשֵׁם עֲצָם שְׁלוֹ הַיְהוָה לְשָׁנוֹת
וְלְעֲשׂוֹת כְּפִי רִצּוֹנוֹ. וְזֶה לֹא נִתְּגַלָּה לְהָאֲבוֹת
רַק לְמֹשֶׁה רַבֵּינוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם כִּשְׁהַצָּרָף
לְגֹאֲלָם. וְזֶהוּ 'שְׂמִי ה' לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם':

יהיו עובדי השם יכול להתקיים רק
על ידי יסורים

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֲנִי ה' וְאָרָא אֶל אֲבָרָהָם כֹּו'
וְגַם הַקִּימוֹתֵי אֶת בְּרִיתִי כֹו' וְגַם אֲנִי
שִׁמְעֵתִי אֶת נִאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹו'. עַמֵּן
בַּמִּפְרָשֵׁי הַתּוֹרָה, רְבוּ הַתְּמִיהוֹת הַנוֹפְלִים
בַּפְּסוּקִים הַלְלוּ.

וְאֶפְשָׁר לומר, כי לצד גדל אהבת ישראל
אשר היה בלב משה, יהמו ויחמרו
מעיו מגדל מרירות נפשו, באשר רואה
צרת אחיו בני ישראל והיה סובל צער
גדול מצרת בני ישראל עד אשר דבר אליו
'למה הרעת לעם הזה' (לעיל ה כב), כי אין
אדם נתפס על צערו, למשל אחד שהיה
לו בן יחיד רך בשנים, והיה לו חלי
הראש, והלך האב לרופא לרפאותו, ונתן
לו תחבשת רטבה לחבש על ראשו, ונצמח
לו על ידי זה בראשו אבבעבועות רבות
והיו לו יסורים גדולים עד מאד יותר
מקדם, ורץ האב להרופא במר נפש ואמר
לו מה עשית לי, כי מאז אשר עשיתי
כמו שצוית אותי, הרע לבן יחיד מאד
יותר ויותר מקדם, וגם כי אנכי גרמתי לו
יסורים קשים כאלה ומידי היתה לו זאת,
לכן גם כי אאמין שהיה לו רפואה תעלה
על ידי תחבשת הזה, מר לי מאד שאני
בעצמי הסבותי לו יסורים כאלה, והיה לך
לעשות זאת על ידי אחר, [אמנם באמת
כונת הרופא היתה, באשר יראה הנער
שאביו בעצמו יעשה זאת יאמין יותר שוודאי
רפואתו קרובה לבא על ידי זה]. והשיב
לו הרופא הממחה, גם אני ידעתי מיד
כאשר צויתך לחבש תחבשת האלה, שהיה
לו יסורים קשים יותר מקדם, וגם בביתי
הבנתי גדל הצעקה מבנך יחידך על ידי
רפואת הלו הגורמים יסורים גדולים,
אמנם באמת אינם אלא לשעה ואחרי זה
יצמח הישועה ורפואה קרובה לבא.

אָהִיָה' (לעיל ג יד) הַקֶּשֶׁה לָךְ לְמָה לְהַבְטָחָה
זֹאת שֶׁיְהִיָה עִמָּנוּ בְּצַרוֹתֵינוּ הֲלֹא טוֹב שְׁלֹא
יְהִי צָרוֹת כָּלל, וְכֵן אַחַר כֵּן אֲמַרְתָּ לְמָה
הֲרַעַתָּ' (לעיל ה כב), וּבְאֵמַת הַכֹּל לְטוֹבוֹתֵינוּ,
שֶׁאַחֲרֵינוּ יִשָּׁא מָאֵד, וּבְאֵמַת יְהִיָה הַכֹּל
בְּמַהְרָה בְּיָמֵינוּ רַק טוֹב עָלֵינוּ, אֲמֵן:

אור לשמים

רבי מאיר מאפסא זיע"א

השם יתברך מתגלה למי שיש לו
רצון אמת

וְאָרָא אֶל אֲבָרָהָם וְכוּ' וּפְרַשׁ רַש"י וְאָרָא
אֶל הָאֲבוֹת וְכוּ'. וְנִרְאֶה לִי שֶׁזֶה
הָיָה כְּוִנַּת רַש"י בְּפֵרוּשׁוֹ, כִּי הָיָה קֶשֶׁה,
כִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הוּא נִצְחִית, וּמָה
כָּא הַפְּסוּק לְלַמְּדֵנוּ וְאָרָא אֶל אֲבָרָהָם,
וְזֶה פֶרֶשׁ רַש"י וְאָרָא אֶל הָאֲבוֹת, שֶׁיְהִיָה
גְלוּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְאוֹתָם שֶׁמִּתְנַדְּבִים עֲצָמָם
לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֲבוֹת הוּא לְשׁוֹן רְצוֹן, כְּמוֹ
'כִּי לֹא אָבוּ' (ראה ישעיה ל ט), הַגַּם שֶׁעֲדִין
אֵינָם עוֹבְדִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁיִּשׁ לָהֶם
רְצוֹן טוֹב, לְזֶה יְהִיָה לָהֶם גַּם כֵּן גְלוּי
יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ.

וּבְזֶה פֶרֶשְׁתִּי הַפְּסוּק 'אֵלֶּה רֵאשֵׁי בֵּית
אֲבוֹתָם' (להלן פסוק יד), דְּהֵינּוּ שְׂאוֹתָם
רֵשָׁאִים לְהֵיּוֹת רֵאשִׁים עַל יִשְׂרָאֵל, אוֹתָם
שֶׁפְּנִימִיּוֹת רְצוֹנָם הוּא שֶׁיִּתְגַּלֶּה רְצוֹן דִּילִיָה,
וְ'אֲבוֹתָם' הוּא לְשׁוֹן רְצוֹן, כְּנ"ל, וְ'בֵּית'
הוּא לְשׁוֹן תּוֹךְ, וְאוֹתָם שְׁכָל רְצוֹנָם הוּא
שֶׁיִּתְגַּלֶּה הַרְצוֹן עָלֵינוּ בְּעוֹלָם, אוֹתָם רֵשָׁאִים
לְהֵיּוֹת רֵאשִׁים עַל יִשְׂרָאֵל:

בית יעקב

רבי יעקב אב"ד אלכסנדר זיע"א

כריתות הברית לאברהם אבינו שזרעו

צָרָה קָשִׁי הַשְּׁעָבוּד, תִּרְאֶה בְּעֵינַי הַשְּׂכָלִית וְתִבִּין 'כִּי בְּיַד חֲזָקָה יִשְׁלַחֶם כּוֹ' (שם), וְיִתְנַחֲמוּ בָּזֶה כַּנֶּ"ל:

דעת משה

רבי משה מקוֹז'ניץ זיע"א

בְּעַמְדוֹנוֹ לַתְּפִלָּה עָלֵינוּ לְהַשְׁעוֹן אֵד וְרַק בְּזִכּוֹת הָאֲבוֹת

הַבְּרָכָה רֵאשׁוֹנָה שֶׁל תְּפִלַּת שְׂמוֹנֵה עֶשְׂרֵה הוּא אֲבוֹת, כְּלוֹמַר בְּעַמְדוֹנוֹ לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ מְחַיִּיבִים אֲנַחְנוּ לְהִתְבּוֹנֵן בְּשִׂפְלוֹת עֲרֻכְנוֹ, וּלְיַדַע נִאֲמָנָה שְׂאִין אָנוּ רְאוּיִם מִפְּחַ מַעֲשֵׂינוּ לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, וּמִפְּלִ שְׂכָן לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו, אִף אָנוּ נִשְׁעָנִין בְּזִכּוֹת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים שְׂזִכּוֹתָם יַעֲמֵד לָנוּ שְׂנוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל לְפָנָיו.

וְזֶהוּ אָמְרוּ 'וְאָרָא' – כְּלוֹמַר מֵה שְׂנִירְאִיתִי לָהֶם בְּתִפְלָתָם, זֶהוּ רַק 'אֶל אֲבִרְהֵם יִצְחָק כּו' – בְּחֶסֶד וּזְכוּת אֲבוֹתָם הַקְּדוּשִׁים, אֲבָל 'וּשְׂמִי ד' – רְצָה לִוְמַר הַדְּבָקוֹת בְּשְׂמִי ד', הַהַנְּיָה הַפְּשׁוּטָה, בְּמִדָּה זוֹ עֲדִין 'לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם, וְהֵבִין:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

יְרֵא שְׂמִיִּם בְּאֵמַת שְׂמַח בְּרֵאוֹתוֹ שֶׁחִבְרוּ מִתְעַלָּה מִמֶּנּוּ

'וְאָרָא אֶל אֲבִרְהֵם וְגו'', וּפְרַשׁ רַש"י וְאָרָא אֶל הָאֲבוֹת. הַנִּרְאָה לִי, דְּהִנֵּה פְתִיב 'וְרֵאָף וְשְׂמַח בְּלִבּוֹ' (לעיל ד יח), כְּפִנַּת הַהִבְטָחָה הַזֹּאת, שִׁישְׂמַח אַחֲרָן בְּמַעֲלָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְלֹא יִתְקַנֵּא בּוֹ כְּדֶרֶךְ הַעוֹלָם כְּשִׁירְוֹאָה חִבְרוּ בְּמַעֲלָה יִתְרָה מִמֶּנּוּ וּרְוֵף אַחֲרָיו בְּקִנְיָה וּשְׂנֵאָה לִוְמַר מִהֵיכָן זָכִיתָ לָזֶה, אֲבָל מִי שֶׁהוּא יְרֵא שְׂמִיִּם בְּאֵמַת וְאוֹהֲבוֹ, הִנֵּה מִשְׂמַח

וּבְמִשְׁלַל הִזָּה מוּכָן בְּעֵזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַפְּסוּקִים מִן סוּף הַסֵּדֶר שְׂמוֹת, לְמֵה הַרְעַתָּ לְעַם הַזֶּה לְמֵה זֶה שְׂלַחְתָּנִי, הִרַע לְעַם הַזֶּה וְהַצֵּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמֶּךָ, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה' [עֲתָה' עֲנִין מְהֵרָה], כִּי מֹשֶׁה רְבִינוֹ חָשַׁב שְׂיִוְצִיא מִיַּד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִי יְסוּרִים וְקָשׁוּי הַשְּׁעָבוּד, וְלָכֵן אָמַר 'לְמֵה הַרְעַתָּ לְעַם הַזֶּה', מִחֲמַת מְרִירוֹת נִפְשׁוֹ אָמַר כֵּן, כַּנֶּ"ל, וְגַם אִפְלוּ בְּאֵמַת זֶה לְטוֹבָה, כִּי קָשׁוּי הַשְּׁעָבוּד הִזָּה מִשְׁלִיִּם, 'לְמֵה זֶה שְׂלַחְתָּנִי', הִזָּה צָרִיף לְהִיֹּת שְׂלִיחוֹת הַזֶּה עַל יְדֵי אַחַר, וְלֹא עַל יְדֵי, כִּי הוּא כְּלוֹ טוֹב כַּנֶּ"ל, וְכַמְשָׁל הָאֵב הַנֶּ"ל.

אָמְנָם בְּאֵמַת כְּפִנַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִזָּה שְׂיִהִיָּה אִף עַל יְדֵי מֹשֶׁה, כִּי עַל יְדֵי אַחַר לֹא הָיוּ הַיִּשְׂרָאֵל כְּזוֹלִים לְסִבַּל קָשִׁי הַשְּׁעָבוּד, אָמְנָם עַל יְדֵי מֹשֶׁה, לְצַד שֶׁהוּא כְּלוֹ טוֹב, הָיוּ מִתְנַחֲמִים בְּעַת צָרָתָם שְׂבִוְדָאֵי יִצְמַח הַיִּשׁוּעָה מְהֵרָה, וְהוּא עַל דְּרָף שְׂאֲמָרוֹ שְׂרֵאוֹי הִזָּה שְׂיִאֲמַר הַתּוֹכָחָה עַל יְדֵי בְּלַעַם וְהַבְּרָכוֹת עַל יְדֵי מֹשֶׁה, רַק לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל נִאֲמָרוֹ הַתּוֹכָחוֹת עַל יְדֵי מֹשֶׁה [וּמִזָּה תִּבִּין לְפַעֲמִים נִתְהַנֶּה סִבָּה לֹא טוֹבָה עַל יְדֵי צַדִּיק שֶׁהוּא אִף טוֹב לְיִשְׂרָאֵל, תְּדַע בְּבִרוֹר שְׂזֶה נִתְהַנֶּה עַל יְדֵי צַדִּיק בְּכַדִּי שְׂיִתְנּוּ עַל לָבָם שְׂבִוְדָאֵי עַל יְדֵי צַדִּיק לֹא יֵאָנֶה כָּל אִין וּרְפוּאָה קְרוּבָה לְבֵא].

וְכִיָּן יַחֲדֵי הַרְף הַמְשָׁכִיל, כְּאֲשֶׁר רוּאָה שְׂאֲבִיו בְּעֵצְמוֹ יִנִּיחַ הַתְּחַבְּשָׁת, יַדַע בְּבִרוֹר שְׂיִהִיָּה לוֹ לְרְפוּאָה גַם שְׂיִשׁ לוֹ יְסוּרִים גְּדוֹלִים, כִּי לְצַד שְׂיִוְדַע כִּי מֵאֵד נִפְשׁוֹ קָשׁוּרָה בְּנִפְשׁ אֲבִיו וְאוֹהֲבָה עֲזָה אֶהְבֵּהוּ, וְדָאֵי לֹא הִזָּה אֲבִיו עוֹשֶׂה לוֹ יְסוּרִים כְּאֵלָה אִם לֹא שְׂאֲרוּכְתוֹ וּרְפוּאָתוֹ תְּעַלָּה מְהֵרָה תְּצַמַּח מִזָּה. וְזֶהוּ הִזָּה תְּשׁוּבַת הַקְּדוּשׁ בְּרוּף הוּא לְמֹשֶׁה 'עֲתָה תִרְאֶה' (לעיל פסוק א), פְּרוּשׁ, שְׂגַם עֲתָה בְּעַת הַזֹּאת, עַת

שְׁלוּחֵי דְמַטְרוּנִיתָא, פְּרוּשׁ בְּכָל צְרָתָם לֹא צָר' (ישעיה טג ט) בְּכִיכּוֹל, הֵינּוּ כְּשֵׁשׁ חֹס וְשִׁלּוּם אֵינָהּ צָרָה וְצִעַר לְאָדָם יָבִין שְׁבֹדָאֵי 'לֹא צָר' בְּכִיכּוֹל הַצָּרָה הַזֶּה, וְהַחֲסִרוֹן הַזֶּה יֵשׁ בְּשִׂכְיֵנָה, וְלֹא הֵיוּ יוֹדְעִים מִזֶּה לְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ, וְלִקְרָךְ שׁוֹלַח הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ אוֹתוֹ הַצָּרָה וְהַחֲסִרוֹן חֹס וְשִׁלּוּם עַל הַצָּדִיק כְּדֵי שֶׁיָּבִין לְהִתְפַּלֵּל עַל חֲסִרוֹן הַשִּׂכְיֵנָה בְּכִיכּוֹל, וְכִשְׁיִמְלֵא חֲסִרוֹנָהּ יִמְלֵא גַם כֵּן חֲסִרוֹנוֹ, וְזֵהוּ צָדִיקָא אֵינּוֹן שְׁלוּחֵי דְמַטְרוּנִיתָא, עַד כָּאֵן דְּבָרֵי קָדְשׁוֹ.

וְלִפֵּי דְבָרִים אֵלֹו יֵשׁ לְפָרֵשׁ כֶּף הַפְּרוּשׁ בְּפִסּוּק, 'אֲנִי שִׁמְעֵתִי אֶת נֶאֱקָת' – רִאשֵׁי תְבוֹת אֶל נִיא קִרְב תְּשׁוּעָה, פִּי יְדוּעַ הַשִּׂכְיֵנָה בְּכִיכּוֹל נִקְרָא תְּשׁוּעָה, וְהוּא שְׂצוּעָקִים עֲבוּר הַשִּׂכְיֵנָה בְּכִיכּוֹל לְקַרְב הַשִּׂכְיֵנָה הַנִּקְרָא תְּשׁוּעָה שֶׁהוּא בְּהַרְחֵק וּבְפִרּוּדָא בְּכִיכּוֹל, וְזֵהוּ 'אֲשֶׁר מְצָרִים מְעַבְדִּים אוֹתָם' – וְהֵינּוּ כְּשֵׁשׁ לְהֵם מְצָרִים בְּגִשְׁמִיּוֹת, וּמִזֶּה רוֹאִים שְׁבֹדָאֵי בְּכִיכּוֹל 'לֹא צָר' דְּגַמַּת זֶה, שֶׁבְּכִיכּוֹל הַשִּׂכְיֵנָה נִפְלָה לְעַמְקֵי הַקְּלָפוֹת הַנִּקְרָא מְצָרִים, וְהוּא צִעְקָתָם לְמִלְאוֹת חֲסִרוֹנָהּ, וְאִזְ אֲנִי שִׁמְעֵתִי אֶת צִעְקָתָם זֶה 'וְאֶזְכְּרָ אֶת בְּרִיתִי', הֵינּוּ הַשִּׂכְיֵנָה בְּכִיכּוֹל.

וְהַזֶּה כֶּף הֵיךְ נִדְרַשׁ הַפִּסּוּק לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי בִימֵי בַעַל שֵׁם זַלְלָה"ה וְאֲנִשֵׁי דוֹרוֹ, שֶׁהֵיוּ בְּזָה הַמְּדוּרָגָה שְׁלֵא לְהִתְפַּלֵּל כָּלֵל עַל חֲסִרוֹן שֶׁל עֲצָמוֹ, רַק עַל חֲסִרוֹן הַשִּׂכְיֵנָה בְּכִיכּוֹל, כִּנְ"ל, וְעֵתָה לְפִי דוֹרוֹתֵינוּ כֶּף נִדְרַשׁ לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי זֶה הַפִּסּוּק, עַל פִּי הַנִּיא שְׁרֵאשֵׁי תְבוֹת נֶאֱקָת הוּא אֶל נִיא קִרְב תְּשׁוּעָה, וְהֵינּוּ סֵתֵם תְּשׁוּעוֹת כָּל אֶחָד לְפִי מַה שֶׁצָּרִיךְ לוֹ, וְהוּא הַצִּעְקָה עֲצָמָה 'אֲשֶׁר מְצָרִים מְעַבְדִּים אוֹתָם' וְצוּעָקִים עֲבוּר עֲצָמָם, וְאִף עַל פִּי כֵן לְגַדֵּל רַחֲמֵי וְרַחֲמֵי, הוּא מְקַבֵּל אֶפְלוֹ תְּפִלָּה וְצִעְקָה עֲבוּר עֲצָמָם.

אֶת עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר בְּזָה, לֹמַר אִם אֲנִי אֵינְנִי רִאוּי וְכֹדָאֵי וְהַגּוֹן לְצָדִיק לְפָנֵי ה' הֵנָּה חֲבָרֵי עוֹבְדֵי ה' וְעוֹשֵׂה רְצוֹן קוֹנוֹ (וְזֵהוּ שְׁכָרוֹ בְּגֵן עֲדָן). וּמִזֶּה יֵשׁ לוֹ שְׂמִחָה גְדוֹלָה, כְּמוֹ שֶׁאֵנוּ מִתְפַּלְלִים 'וְנִרְאָה בְּמַעַלְתַּת חֲבָרְנוֹ וְלֹא בְּחֲסִרוֹנָם' שְׂנוּזְפָה לְרֵאוֹת בְּמַעַלְתַּת חֲבָרוֹ בְּגֵן עֲדָן.

וְזֵהוּ שְׂאֲמָרוֹ (בְּכַא בְּתוֹרָא עַה) כָּל אֶחָד נִכְוָה מִחֲפָתוֹ שֶׁל חֲבָרוֹ, רְצָה לֹמַר אִם הֵיךְ מִתְקַנָּא בְּחֲבָרוֹ, הֵנָּה לְעֵתִיד נִכְוָה מִחֲפָתוֹ. וְזֵה שֶׁל חֲבָרוֹ, פִּי בְּחֲבָרוֹ מִתְקַנָּא, אֲבָל בְּמַעַלְתַּת הַצָּדִיקִים הִרְאֵשׁוּנִים לֹא יִתְקַנָּא, כִּי דֵי לוֹ שְׂיִזְכָּה לְרֵאוֹת בְּמַעַלְתָּם. וְזֵהוּ 'וְאֶרְאָ אֶל הָאֲבוֹת':

וְגַם אֲנִי שִׁמְעֵתִי אֶת נֶאֱקָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מְצָרִים מְעַבְדִּים אוֹתָם וְאֶזְכְּרָ אֶת בְּרִיתִי (ו ה)

דְּגַל מַחְנֵה אֲפָרִים

רַבֵּי מֹשֶׁה חַיִּים אֲפָרִים מִסְדִּילְקוֹב זִיע"א
הַבַּעַש"ט וְדוֹרוֹ הִתְפַּלְלוּ רַק עַל צִעַר
הַשִּׂכְיֵנָה אוֹיֵלִם גַּם בְּדוֹרוֹתֵינוּ שְׂמִכּוֹנִים
עֲבוּר עֲצָמָנוּ שׁוֹמֵעַ ה' תְּפַלְתָּנוּ

הַתּוֹרָה נִתְּנָה תְּמִיד לְדָרַשׁ לְפִי עֲנִין רִאשֵׁי הַדּוֹר וּבְחִינָתָם וּמְדוּרָתָם לְפִי דוֹרָם, כְּמוֹ שְׂרֵאִיתִי בְּאֵיזָה סִפְרָא, וְכַמְדָּמָה לִי שֶׁהוּא בְּסִפְרָא בְּרִית מְנוּחָה, שֶׁשֵּׁם הַמְּפָרֵשׁ הוּא נִמְסָר לְדָרַשׁ בּוֹ כָּל דוֹר לְפִי אוֹתוֹ הַדּוֹר וּלְפִי מַה שֶׁצָּרִיךְ לְאוֹתוֹ הַדּוֹר, עַד כָּאֵן. וְיָדוּעַ הוּא שֶׁכָּל הַתּוֹרָה כְּלָה הוּא שְׂמוֹחֵי שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, נִמְצָא בְּוִדָאֵי גַם כֵּן נִדְרַשְׁתַּת בְּכָל דוֹר וְדוֹר לְפִי דוֹרְשׁוֹ וּלְפִי נְשִׂמַת אוֹתוֹ הַדּוֹר.

וְהַזֶּה בְּדוֹרוֹת שְׁלִפְנֵינוּ, בִּימֵי אָבִי אַדוּנִי זְקַנִי זַלְלָה"ה, הֵיךְ לְפִי עֲנִיּוֹת דְּעֵתִי נִדְרַשׁ פְּרוּשׁ הַפִּסּוּק בְּאֶפְן זֶה, עַל פִּי הַיָּדוּעַ מִמָּה שֶׁהֵאִיר לָנוּ כִּי צָדִיקָא אֵינּוֹן

ואמר 'וגם אני שמעתי', דלכאורה היה לו לומר 'וגם אני שמעתי' – היינו כי במצרים מקמת השעבוד לא היו יכולים לעבד להשם לבד בכל לב בלי שום הנאת עצמו, והינו 'וגם אני' – שעובדים אותי, גם כן 'שמעתי את נאקת וכו' אשר מצרים מעבדים אותם' – היינו שגורמים להם שעובדים את עצמם גם כן, וזה נרמז בכתב 'אותם', 'ואזכר את בריתי' כדי להציל מידם:

זרע קדש

רבי נפתלי מרופשיץ זיע"א

מי שבשפל המדרגה ומשתוקק לפתח פיו בתפלה תשוקתו חשוכה מאד ומקבלת לפניו יתברך

הגה כתוב בספרים שבגלות מצרים היה הדבור בגלות, שלא היה להם דבור כראוי של קדשה, ולכן נקרא זמן יציאת מצרים פסח, לשון פה סח. ולהבין זה, דהגה כתיב (לעיל ב כג) 'ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה', נמצא שעלתה תפלתם השמימה לו יתברך שמו, ואיך אמרינן שלא היה להם דבור של קדשה שיעלה לה'. רק הענין על דרך 'ואף בהיותם בארץ אויביהם כו' לכלותם' (ויקרא כ מד), ופרשו בספרים לשון תשוקה, שאף תשוקתם של ישראל אינו מואס יתברך שמו, וכתוב (דברים ל ד) 'אם יהיה נדחך בקצה השמים משם נקבצך ה' אלקיך ומשם יקחך'.

ולכן אין לשום אדם מישראל ליאש את עצמו פלל וכלל, ולא יאמר חס ושלום אני נפסק מקדשתו יתברך שמו, שאין אני יכול להתפלל בלא מחשבה זרה וכדומה, שנראה שאין לו דבור של קדשה שתעלה תפלתו לו יתברך שמו, לא יאש עצמו בכל זאת, כי לא ידח ממנו נדח,

ואמר 'וגם אני שמעתי', דלכאורה היה לו לומר 'וגם אני שמעתי', ותבת 'אני' נראה כמיתר. אבל לפי עניות דעתי יש לפרש כך הפונה, אף שהם אינם שומעים ואינם מבינים זה כלל, ואינם במדרגה זו שלא לבקש כלל על עצמו רק עבור השכינה הקדושה, אבל 'אני שמעתי' זה, כדאיתא שכל ההרגשות שבאדם החיות הוא המרגיש, והחיות הוא משרש חיות לכל החיים, ואני שומע ומרגיש כבכול צער השכינה הקדושה, וזהו 'ואזכר את בריתי' שהוא השכינה כבכול, וממילא ימלא חסרונם בגשמיות גם כן, כנ"ל, והמשפיל יבין:

לקוטי מהרי"ל

רבי יהודה ליב מןקילקוב זיע"א

כשהאדם עובד את הבורא ומתכוון להנאתו הוא עובד את עצמו

הגה איתא בזהר הקדוש (ח"ג טו.) רבי שמעון בר יוחאי אמר אגא סימנא בעלמא. ונראה לי בעזרת השם, דתכלית עבודת השם הוא בכל דבר לעשות נחת רוח ליוצרנו, לא בשביל תשלום גמול, אפלו עולם הבא. וזה ענין יקר. והנה איתא בגמרא ברכות (יז.) פקך שני, רבי אלכסנדראי בתר צלותיה הנה מצלי ואמר, רבון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבפעסה ושעבוד מלכיות, יהי רצון מלפניך שתצילני מידם ונשוב לעשות חקי רצונך בלבב שלם. והנה כשאדם עובד להשם וחושב להנאת עצמו הוי עובד את עצמו גם כן, ויש לומר הפשט גלוי וידוע שרצוננו לעשות רצונך, הינו כל מעשינו ותנועתנו הכל רק לשם שמים, ומי מעכב שאור וכו', יהי רצון וכו'.

ובהשאר השבטים גם כן מסתמא ה'יה בהם אנשי חיל יראי ד' אשר הטוב ה'יה מאיר ומתנוצץ בהם אור ד', וכמו שאמר הכתוב (להלן י כג) 'ולכל בני ישראל ה'יה אור במושבתם', אמנם המצרים היו מחשיכים אותם ולא היו מניחים אותם להאיר ולהתנוצץ בהם אור ד', אמתתו של הקדוש ברוך הוא, להשפיע על ידי זה כל טוב כפי הצורך, וה'יה נאקת בני ישראל – הם הצדיקים אשר בשם ישראל יקראו, לא על צער והעדר הנאת עצמם, רק נאקו על אשר המצרים 'מעבדים אתם' – אותיות אמ"ת, שלא הניחום המצרים להאיר ולהתנוצץ את האמת, וכככול ה'יה מעבדים עם האמת, נאקה זו 'באה אלי ושמעתי', לכן 'ואזכר את בריתי' – הברית מורה על השפעה, שהגם שהמצרים סתמו צנורי ההשפעה לירד על ישראל, אביא את הברית לבחינת דכורא המשפיע:

עטרה לראש צדיק

רבי יעקב צבי מפוריסוב זיע"א

מי שאין לו שכל להתפלל בכונה רק מחמת דחקו צועק מעמקי לבו מחיבים מן השמים לענות אותו

ו'גם אני שמעתי את נאקת בני ישראל, דהנה אפלו לאיש פשוט שאין לו שכל להתפלל להשם בתפלה בקונה הראויה, רק מחמת דחקו וצערו הוא צועק להשם בתפלה ממעמקי לבבו, גם כן מחיבים מן השמים לענות אותו, כי אפלו בשר ודם מצוה על 'לא תעמד על דם רעף' (ויקרא יט טז), וכל שכן הבורא בתפלה שמו, וקל וחמור מי שיודע לבקש רחמים נענה בתפלתו, ומפל שכן כאן שיש שניהם כאחד, ששמעתי את נאקת בני ישראל שצועקים אלי ממעמקי

והטוב כי לא כלו רחמי וחסדיו, ואומר בתפלה (להלן לג יט) 'ונחתי את אשר אחן' אף על פי שאינו הגון וכדאי (ברכות ז). וגם מאיש הזה שהוא בשפל המדרגה מאד ונסתמין דבריו ואינו יכול לפתח פיו כראוי לדבר לפניו בתפלה שמו כלל, אף על פי כן ידע באמת שהם התשוקה הזאת שחפץ ומשתוקק לדבר ולהתפלל לפניו בתפלה שמו כראוי אף שאינו יכול, זה גם כן רואה בתפלה שמו וקשוב לפניו בתפלה שמו. וגם יכול לעשות לעצמו שיחה ותפלה מזה בעצמו, שיצעק ויתחנן לפניו בתפלה שנתרחק כל כך מאתו בתפלה שמו שאין יכול לדבר כראוי, ויבקש מאתו בתפלה שמו רחמים ותחנונים שיחמל עליו ויפתח פיו שיכול לפרש שיחתו לפניו בתפלה שמו, שיהיה לו דבור כראוי ויוכל להתפלל בדת וכראוי ונכון, וכדאי ועזרהו בתפלה שמו. ויבין זה מצונו הענין במצרים, דכתיב (לעיל ב כד) 'ושמע אלהים את נאקתם', וכתיב 'פי שמעתי את נאקת בני ישראל', וידוע שנאקה הוא בלב לבד, ששמע בתפלה את תשוקת לבם לעבדו בתפלה שמו כראוי בדבור קדוש, והם בעצמם בקשו רחמים על דבר זה שנתרחקו מאתו בתפלה שמו, וצעקו על זה לו בתפלה שמו. וזהו ששנאמר (ראה שם פסוק כג) 'ויצעקו בני ישראל אל ה' מן העבודה', פרוש עבודתו בתפלה שאינו כראוי, על זה צעקו לו בתפלה שמו, ושמע בתפלה ועזר להם וכו'.

דעת משה

רבי משה מקוֹנִיץ זיע"א

צערם של בני ישראל היה על שלא הניחו מצרים לאמת להאיר ולהתנוצץ

הנה במצרים כדאי היו צדיקים גדולים כמו שבט לוי שלא נשתעבדו כלל,

בשלמות איבריו, ולאחד חסר עינו, או מחו תבירא, דעל ידי הרהור תשובה מחסרין ומחלישין פת המשחית, עכ"ר.

וְלִזְה אָמַר וְגַם אָנִי שְׁמַעְתִּי אֶת נֹאקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבִידִים אוֹתָם, שְׂצוּעִיקִים אֵלַי מִכָּאֵב לִבָּם עַל הַתְּגַבְרוֹת כַּחוֹת הַטְּמֵאָה הַמְּכַרְיָחִים אוֹתָם כְּנִ"ל, וְלִזְה 'וְאֶזְכֹּר אֶת בְּרִיתִי' לְסִיעַ לָהֶם לְשִׁמּוֹר קְדֻשַׁת הַבְּרִית, שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְהִלִּי עֶזֶר אֶלְקִי, אֲלֵא שְׂצוּרֵךְ הָאֵדָם לַעֲשׂוֹת כָּל מַה שְּׁבִיכְלָתוֹ וְהַבּוֹרָא יִתְבַּרְךְ שְׁמוֹ עוֹזֵר לוֹ לְהַתְּגַבֵּר עַל כָּל הַמְּנִיעוֹת:

לְכֹן אָמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה' וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סִבְלַת מִצְרַיִם וְהַצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֵיכֶם וְגֵאלַתִּי אֶתְכֶם בְּזוֹעַ נְטוּיָה וּבְשִׁפְטִים גְּדֹלִים (ו' 1)

מֵאוֹר וְשִׁמְשׁ

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

כְּשִׁירְגִיל הָאֵדָם עֲצָמוֹ מַעֲט מַעֲט בַּעַל מַלְכוּת שָׁמַיִם יִזְכֶּה לְבִסּוּף שְׁלֵא יִסּוּר מִמֶּנּוּ אִף לְרַגַע

נִרְאָה לֹמַר עַל פִּי מֵאִמְרָם וְ"ל בְּאֲבוֹת (פ"ג מ"ה) כָּל הַמְּקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם מַעֲבִירִין מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת וְעַל דְּרָף אֶרֶץ וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם נוֹתְנִין עָלָיו עַל מַלְכוּת וְעַל דְּרָף אֶרֶץ, כִּי הָאֵדָם צוּרֵךְ שִׁיְהִיָּה עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּכָל עַת וּבְכָל רִגַע, הֵגֵם שְׁקֻשָּׁה זֹאת מֵאֵד, וְלֵא דְּבַר קִטָּן הוּא שְׂבֵא הָאֵדָם לִיְדֵי מִדָּה זֹאת שִׁיְהִיָּה עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם תָּמִיד, אִף הַעֲצָה לָזֶה הוּא שִׁירְגִיל הָאֵדָם אֶת עֲצָמוֹ מַעֲט מַעֲט בְּכָל פַּעַם, עַד שִׁירְגִיל אֶת עֲצָמוֹ שִׁיְקַבֵּל תָּמִיד עַל מַלְכוּתוֹ וְתִבְרָךְ, וְכְשִׁירְגִיל אֶת עֲצָמוֹ בְּכָף אֲזִי הַהֲרַגַל תַּעֲשֶׂה אֲצִלוֹ לְטַבַּע, וְיִהְיֶה נֶקֶל לוֹ אַחַר כֵּן לְקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם תָּמִיד, וְעַל יְדֵי זֶה

לִבָּם מֵרַב צָרָתָם וְדַחְקָם, וְגַם אָנִי נִתְגַּלִּיתִי אֵלֶיךָ בְּבַחֲנִית 'אֲנִי ה'', שֶׁהוּא רַחֲמִים כְּנִ"ל, לְכֹן בְּוֵדַאי תַּצְלִיחַ בְּשִׁלְיחוֹתְךָ וְתוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, וְדוּק:

דְּבַרֵי יוֹאֵל

רבי יואל טייטלבוים זיע"א

עָקַר נֹאקַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל הִיָּה שְׂכוּחוֹת הַטְּמֵאָה מְכַרְיָחִים אוֹתָם לְהַרְבוֹת עוֹד חֲטָאִים

וַיִּשׁ לְפָרֵשׁ מֵאִמַּר הַפְּתוּב 'וְגַם אָנִי שְׁמַעְתִּי אֶת נֹאקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבִידִים אוֹתָם, רְצָה לֹמַר דְּזֶה הִיָּה עָקַר נֹאקַתְּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, מַה שְּׂכוּחוֹת הַטְּמֵאָה שֶׁל קְלַפַּת מִצְרַיִם 'מַעֲבִידִים אוֹתָם, הִיָּנוּ מְכַרְיָחִים אוֹתָם לְהַרְבוֹת עוֹד חֲטָאִים, וְלִזְה אָמַר 'מַעֲבִידִים' בְּלִשׁוֹן מַפְעִיל, וְעַל דְּרָף שְׂפַתְּב הַמְּהַרְשָׁ"א ז"ל (מכות י'): דָּאֵלוּ הַמְּלֵאכִים הַנִּבְרָאִים מִמַּעֲשֵׂה אוֹ מִמַּחֲשַׁבַּת עֲבָרָה, הִמָּה מוֹלִיכִים אוֹתוֹ לְהַשְׁלִים עֲנִינוֹ, עֵינֵי שֶׁם דְּבַרְיוֹ, וְכַמַּעַט שְׁנֹמְנַע הַבְּחִירָה מִמֶּנּוּ וְלֹאֵל עֶזֶר אֶלְקִי אֵינִי בְּכַח אֲנוּשִׁי לַעֲמוּד וְלְהַתְּגַבֵּר עֲלֵיהֶם.

וְכִבֵּר פִּרְשְׁתִּי מַה שְּׂאוּמְרִים (תפילת ר"ה) 'אַתָּה זוֹכֵר אֶת כָּל הַמַּפְעֵל וְגַם כָּל הַיְצוּר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָ, רְצָה לֹמַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ זוֹכֵר אֶת כָּל הַמַּפְעֵל וְעַל כָּל מַעֲשֵׂה הָאֵדָם יְבוֹא בְּדִין, אֲבָל 'גַּם כָּל הַיְצוּר לֹא נִכְחַד מִמֶּךָ, הִיָּנוּ הַמְּלֵאָף הַנוֹצֵר מַעֲבָרָה הַמְּכַרְיָחוֹ לְחֲטָא, אִף זֶה לֹא נִכְחַד מִמֶּךָ, וַיִּשׁ בְּזֶה לְמוּד זְכוּת, כִּי אֵינִי בְּכַח בֶּשֶׂר וְדָם לְהַתְּגַבֵּר נֶגֶד מְלֵאָף, וּמִכָּל שֶׁכֵּן אִם רַבִּים הֵמָּה. אֲמַנָּם אִם יְכָאֵב לִבְ הָאֵדָם וּמִתְחַרֵּט חֲרָטָה גְּמוּרָה עַל עוֹנוֹתָיו, מַחֲלִישׁ בְּזֶה כַּח הַמְּלֵאָף הַנִּבְרָא מִהַעֲבָרָה, וְכִמוֹ שְׂאִמַּר הַרַה"ק מוה"ר זוֹשָׁא זֶלַה"ה שְׁמַעוֹלָם לֹא רָאָה מְלֵאָף שְׁנִבְרָא מֵעוֹנוֹת יִשְׂרָאֵל

אבותינו הקדושים אנו נשתעבד למצרים הפחותים ושפלים, אף בכל העת היא קבלו הכל באהבה וסבלו עליהם גזרת הקדוש ברוך הוא, כי אם בעיניו הוא טוב גם לנו בישר.

ונה הוא שנאמר ויצא משה אל אחיו ויבא בסבלותם (לעיל ב יא), וכי הוא לבדו ראה, אף הפונה בנה כי משה רבינו עליו השלום ראה ברוח הקדש מדת הסבלנות של בני ישראל כי נתנו שכרם לקבל הכל באהבה בגזרת השם תברך, ונה ויבא, הסתכל היטב בסבלותם כי לא הקשה בעיניהם כלום על השם תברך.

ויברך זכו לגאולה, כי כן נכון להיות האדם מאמין בה' בכל דרכיו ומקרינו, וכשם שמברכין על הטובה כו' (ברכות פ"ה מ"ג), אף אם ישיגוהו פגעי הזמן חלילה ורבו עליו המטרדיים ומבטלין אותו מעבודתו ולמודו, ולחברו הגרוע ממנו לו עשר ונכסים ומנוחה, אולי ירע לבבי לאמר למה זה ה' תרדפני באפך חנם ולרעי הפחות ממני נתת כל טוב, הלא טוב היה לך להעניקו מטובך כאשר כל פונתי לשבת בבית ה' באהלי תורה, ואלה הסבות מבטלים אותי חנם, כי לא כן הדבר, כי עמקו מחשבות ה' לא יבינם כל יושבי תבל, כי אולי רצון השם תברך לנסותו אם יתהרה אחריו.

אף זה ענין עבדות להשם תברך להאיר מתוך חשכה את לבבי הנזק לשמים, כמו שאמרו (ברכות פ"ט מ"ה) 'בכל נפשך' (דברים ו ה) אפלו הוא נוטל את נפשך, נפש הוא לשון רצון, כמו שנאמר (בראשית נג ח) 'אם יש את נפשכם', ואמר הכתוב אפלו הוא נוטל את נפשך, פרוש רצונך, שנוטל ממך הרצון להשם תברך על ידי טרדת

מעביר ממנו על מלכות ולא יהיה לו שום ראה ופחד ממשא מלך ושרים.

ועל פי זה יתבארו הכתובים. 'לכן אמר לבני ישראל אני ה' - פרוש, כמאמר ו"ל במסכת ראש השנה (לב). אני ה' זהו מלכות, רצה לומר שתקבלו על מלכותי, ועל ידי זה יפרק מאתכם על מלכות בשר ודם, ואז יהוצאתי אתכם וגו' והצאתי אתכם מעבודתם - שממילא לא יהיה עליכם על סבל מלכות מצרים ועבודתם, מחמת שקבלתם עליכם על מלכות שמים. והעצה לבא לידי מדה זו, רמו באמרו 'יהייתי לכם לאלהים' - אלהים גימטריא הטב"ע, רצה לומר שתרגילו עצמכם מעט מעט עד שיקבע אצלכם ויהיה ההרגל נעשה לטבע, וכשתעשו כן אז יידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים, 'אני ה' אלהיכם' דיקא, שקבלת על מלכותי היא שעמדה לכם שעל ידי זה יפרק מאתכם על פריעה ועמו:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

הרואה שפגעי הזמן מבטלים אותו מתורה ועבודה ולחברו הפחות ממנו יש עשר ומנוחה אל יתלונן

התורה מלמדת אותנו עקר ענין הסגולה אשר בעבודה יצאו ממצרים, והוא בהיות עם בני ישראל ירע וצלב בקירוי עם קדוש, גם בהיותם במצרים תחת כור הפרזל ויעבדו מצרים אותם בכל עבודה קשה, בכל זה נאמנה את אל רוחם ולא הרעו בלבכם לאמר למה זה אנחנו בני ישראל עניים ומרודים יותר מכל שארי האמות להיות נרדים בעבודת הפרך, וכי מפני שאנחנו מיחסים לבני

הוא מוכן לחטא רק השם יתברך
רחם עליו וזכהו להתעלות

ו'ידעתם כי אני ה' אלקיכם המוציא כו'.
זה הבטחה שידעו שהשם יתברך
הוציאם מארץ מצרים. וזה טעם כל הגלות,
כדי שידע האדם שמצדו מוכן להיות בגלות,
וככה נוהג בכל איש מ'ש'אל. וכן שמעתי
מאדוני אבי זקני מורי ורבי ו"ל כי אם
היה אדם יודע באמת שהכל מהשם יתברך
לא היו מסתירין לו כלל, וכל ההסתור כדי
שלא ידמה שממנו הוא, ודפ"ח.ח.

**ו'צריף אדם לידע אף בעת רצון שיש לו
קצת דבקות, עם כל זאת לא לשפח
ממנו שמוכן מצד עצמו לכל חטא ועון,
רק בעזר השם יתברך. וזה הוא שכתוב
'למען תזכר כו' כל ימי חייך' (דברים טז
ג), שהוא אף בשעה שנדבק בה' חיים.
וכן כתבו חז"ל (ברכות פ"א מ"ה) לרבות ימות
המש"ח, שהוא עת הטובה, שאין יצר הרע
שולט, אף על פי כן יזכר היטב כי לולי
רחמי כפר היה במצרים, כמו שאומרים
(הגדה של פסח) 'אלו לא הוציא כו' אנו
משעבדים כו'.**

**וזה רצה השם יתברך לקבץ בישראל
בשעת הגלות, שידעו שכל זה כדי
שידעו אחר כל הגאולה ואחר קבלת התורה
שהשם יתברך הוציאם ממצרים. וזה הוא
שאומרים בשבת 'זכר ליציאת מצרים',
שהוא יום מנוחה וצריף אדם לידע כי
הוא מהשם יתברך. ולכן בכל יום אומרים
יציאת מצרים קדם יחוד קריאת שמע,
לידע כי לולי רחמי היינו במצרים, ועל
ידי שמברין זה באמת יוצאין בכל יום
מכל מצר, ויכולין אחר כך לקבל על
מלכות שמים:**

הפרנסה וכי'וצא, אף על פי כן, ו'ואהבת
וגו', ואל יקשה בעיניך על השם יתברך,
וכמו שמצינו בהלל ששמע קול צווחה בעיר
ואמר מבטח אני שזה איננו בביתי (ברכות
ס), איך היה בטוח בזה, הלא כל ימיו
היה נדחק ביסורי עני, אף ידע כי אין
זה מדרוך אנשי ביתו לזעק על הכא להם
חלילה, כי מדת הסבלנות הוא מלמד בבית
הצדיקים כל הימים וכו'.

**וזה שאמר הכתוב ו'ועבדו מצרים את
בני ישראל בפרך' (לעיל א יג), ודרשו
רז"ל (סוטה יא): בפה רך, רצה לומר שלא
היה קשה להם כלל על השם יתברך.
וזה תרגומו בפה רך – בקשיו, רצה
לומר פונת הסטרא אחרא להביא את
בני ישראל בקשיה על השם יתברך, ולא
יכלו להם, כי היו בפה רך, ועל ידי
זה נגאלו. האמנם כי בדור ההוא היו
הנשמות הגבוהים מאד, כגון נשמת רבי
עקיבא וכ"ד אלה תלמידים, וכל הדורות
האחרונים הצדיקים הגדולים וכדומה, והיו
יודעים בעצמם כי הם המה יהיו הצדיקים
הקדושים, ועם כל זה עומד עליו ומכהו
ומיסרהו להשלים פעלת הלבנים דבר יום
ביומו, והם עמדו בסבלנות גדול, כמו
שנאמר 'כי ראה את עניו ויקדו וישתחוו'
(לעיל ד לא), רצה לומר בעניו יקדו וישתחוו
בשפלות וסבלנות, לכן כתיב 'והוצאתי
אתכם מתחת סבלות מצרים':**

**ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלהים
וידעתם כי אני ה' אלהיכם המוציא אתכם
מתחת סבלות מצרים (י ט)**

שבת אמת

רבי יהודה לייב אלטר מגור זיע"א
על האדם לזכר תמיד שמצד עצמו

וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל
אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתיים (ו יב)

וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל
משה מקצרו רוח ומעבדה קשה (ו ט)

אורח לחיים

רבי אברהם חיים מזלוטשוב זיע"א
אם אין האדם מאמין שה' שומע
תפלת הצדיק אינו יכול להושיעו
בתפלתו

ידוע אם האדם מתפלל על חברו צריך
להאמין על המתפלל שהוא צדיק
והשם יתברך ישמע תפלתו וכא לו ישועה
על ידו, אבל אם אינו מאמין על זה
לא יוכל להושיע אותו בתפלתו, כמו
שכתב הרמב"ם ז"ל שאם החולה אינו
מאמין בפרואת הרופא אי אפשר שיעשה
לו פעולה, ואם יתן ה' אבאר אותו
הטעם במקום אחר, והפלל בכל זה,
כא חבוקק והעמידו על אחת וצדיק
באמונתו יתנה' (מכות כד.). וזה שאמר
משה 'הן בני ישראל לא שמעו אלי' –
כלומר שאין להם אמונה עלי שבא להם
ישועה על ידי, ואיך אפשר שישמע פרעה
וישלחם, אם הם אינם מאמינים שבא
להם ישועה על ידי איך אפשר שיבא
להם ישועה:

פי ידבר אלכם פרעה לאמר תנו לכם מופת
ואמרת אל אהרן קח את מטף והשלך לפני
פרעה יהי לתנין (ו ט)

תורה אור

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א
המפתים היו כדי להראות שהקלפות
מקבלים חיותם מהקדשה ואינם דבר
בפני עצמו

'ההבין ענין המטה שנהפך לנחש (ואחר
כך תזר ונהפך למטה. וגם מה
שזה היה המופת הראשון שנהנו לפרעה

נעם אלימלך

רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א
משה רבנו רצה לכשר הגאלה לבני
ישראל כדי שיהיו בשמחה ובכף
כניעו הקלפה

הנה האדם מה שהוא עושה צריך להיות
בלי שום פניה, רק יהיה פונתו לשמים
לבד ולא להנאת עצמו כלל, וישראל היו
צדיקים, ועקר צערם בגלותם היה על
גלות השכינה ולא על צרת עצמם שהיו
בקשי השעבוד. ולפיכך לא הטו אונם
לשמע אל משה, כדי שלא יבא להם
איזה תענוג להנאת עצמם שיגאלו מצרת
השעבוד ויהיה שמחתם בשמוע הגאלה
לשום פניה, דהינו הנאת עצמם. וזהו ולא
שמעו אל משה' – רוצה לומר שלא
הטו אונם לכך, ומפרש הכתוב הטעם,
'מקצרו רוח ומעבדה קשה' – שלא יבא
להם איזה תענוג ופניה, והם רצו שלא
יהיה להם שום פניה אחרת, רק על גלות
השכינה לבד.

והב"ל בזה הוא כך, כשרוצים להכניע
הקלפה צריך להיות האדם בשמחה,
כי כשהוא שמח אין שם עצבות ותונה,
כשזה קם זה נופל, ומשה רצה להכניע
הקלפה, הינו פרעה, על ידי שיכניס
בישראל השמחה של גאלה, והם לא
רצו לקבל השמחה כדי שלא יבא להם
איזה תענוג, ונמצא לא באו אל השמחה.
לזה אמר משה 'הן בני ישראל לא
שמעו אלי' – כלומר זה טוב שלא
שמעו אלי, כדי לעשות העבדה שלהם
בשלמות בלי שום הנאת עצמם, אבל ואיך
ישמעני פרעה' – רוצה לומר שהקלפה
לא הכנעה בזה, פיון שלא באו ישראל
אל השמחה:

בתוך הקלפות, שהם מלבישים אותם ומסתירים הגלוי אלקות, כמשל הגוף שמסתיר ומחשיף לגבי הנשמה כנ"ל, לכך אינם יכולים להיות בבחינת בטול כמו שהיו תחלה, ולכך נקראים בשם קלפות, שהם כמשל הקלפה שהיא חופפת ומקפת על הפרי הפנוס בתוכה ומסתרת אותה כמשל קלפת האגוז, ואין תרופה להוציא הפרי כי אם על ידי שבירת הקלפה, וכך פדי להוציא נצוצי הקדושה מהקלפות המסתירים עליהם היה צריך להיות שבירת הקלפות, וזה היה ענין אותות ומופתים ומכות שבמצרים כדלקמן אם ירצה ה'.

והנה פתיב (בראשית ב יא) 'ונהר יצא מעדן כו' ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים שם האחד פישון' כו'. ופרוש 'ונהר יצא מעדן', היא המשכה והארה הנמשכת מחכמה עלאה דאצילות, שבה מלבש אור אין סוף ברוך הוא, ובה ועל ידה נמשך אור אין סוף ברוך הוא בכל האצילות, ונמשך עד בחינת מלכות דאצילות הנקרא גן, וזהו 'להשקות את הגן'. ושם באצילות איהו ונרמזהי חד בהון. ולכן הנהר אחד, שהוא עולם האחדות, ונינון שהגיע לראש הבריאה אזי 'משם יפרד' בבחינת פריד והתחלקות לד' נהרות שהוא תחלת ההתחלקות. והנה כמשל הנהרות שאין נהר אחד דומה לחברו לא במהותו, שזהו מים מתוקין וצלוילין והשני אינו כן, ולא בגודלו, שזה נמשך מאתים פרסאות והשני נמשך מאה, וכהאי גוונא. כך אין דומים הנהרות עליונות זה לזה, דהינו פישון נילוס שר של מצרים נמשכו ונפלו בו נצוצים רבים מעולם התהו יותר ממה שנפלו לככל כו'.

ועתה יובן ענין המופתים שהראה השם יתברך למצרים, וכמו שפתיב (לעיל פסוק ה) 'וידעו מצרים כי אני ה' פרוש

וקדם לכל העשר מכות). הנה פתיב (להלן יב לו) 'ו'נצלו את מצרים' ואמרו רז"ל (פסחים קט.) 'שעשאוה כמצולה שאין בה דגים. פרוש שלקטו כל הנצוצין שנפלו בשבירה אליהם, ונתרוקנו מצרים מהם עד שנשארו כמצולה כו' ולא השאירו שם אפילו נצוץ אחד.

והנה להבין ענין הנצוצות שנפלו בשבירת הכלים וענין העלאתם. הענין כי הנה ידוע ענין השבירה הוא מיתת ז' מלכין קדמאין דתהו שנשברו ונפלו למטה לבריאה יצירה עשיה בבחינת הקלפות וסטרך אחרך. והינו כמו על דרך משל בנשמת האדם, שקדם באה לגוף היתה בטלה בתכלית לגבי אור אין סוף ברוך הוא (כמו שפתיב (מלכים ב ה טו) 'חי ה' אשר עמדתי לפניו'), והינו משום שאז לא היה דבר המחשיף ומסתיר עליה הגלוי אלקות, לכך היתה בטלה למקורה בתכלית, וכיון שיורדה למטה ונתלבשה בגוף החומרי, אזי הגוף מסתיר עליה להיות נדמה העולם ומלאו ליש ודבר נפרד בפני עצמו ואין רואה בחינת הבטול של כל העולמות לגבי אור אין סוף ברוך הוא המחיה ומנהיה אותם תמיד.

וכך על דרך משל הוא ענין שבירת הכלים שנפלו הנצוצין דתהו ונתלבשו בקלפות דבריאה יצירה עשיה, שהקלפות מחשיכות על הנצוצות ומסתירים אותם מפל צד שלא ירגישו גלוי אור אין סוף ברוך הוא, עד שיוכלו להיות יש ודבר בפני עצמו, וכמאמר פרעה 'לי יארי ואני עשיתי', רק דקרו ליה אלהא דאלהיא. ואף שקודם השבירה היו הנצוצין בטלים ומיחדים באין סוף ברוך הוא, מפני שאז היה מתגלה אור אין סוף בהם בגלוי ויחוד גמור, אבל לאחר השבירה שיורדו הנצוצין ונתלבשו

וְסִטְרָא אַחְרָא מִמֶּשׁ, אַף עַל פִּי כֵן
 הֵם מְקַבְּלִים חַיִּוֹת תְּמִיד מִקְדָּשָׁה בְּכָל
 רִגְעַ, וְשִׁבְעָמֶת אֵינֶם יֵשׁ וְדָבָר נִפְרָד
 בְּפָנָי עֲצָמוּ כְּדַמְיוֹנָם הַכּוֹזֵב אֲלֵא שֶׁהֵם
 בְּטָלִים בְּתַכְלִית לִגְבֵי אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 רַק שֶׁחַיִּוֹת נִמְשָׁף לָהֶם עַל יְדֵי מְסַפִּים
 וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת מְדַרְגּוֹת רַבִּים וְעֲצוּמִים, וְנִגְרָו
 כָּל כֶּף הַצְּמֻצוּמִים וְהַהֶסְתָּרִים עַד שְׂוִיכְלוּ
 לֹמֵר 'לִי יְאוּרֵי כו', וְלִכֵּן בְּהַגְלוֹת
 הָאֲרָה רַבָּה שֶׁלְמַעֲלָה מִן הַצְּמֻצוּמִים
 הֵם בְּטָלִים וּמְבַטְלִים, וְזֶה הִזָּה עֲנִין
 הַמוֹפְתִים כו'.

וְעַל זֶה הִזָּה מוֹרָה הַמוֹפֶת הָרֵאשׁוֹן בְּעֲנִין
 הַמְטָה שְׁנֵהֲפֹף לְנַחֵשׁ. פְּרוּשׁ מְטָה הוּא
 לְשׁוֹן הַמְשֻׁכָּה וְהַטָּיָה. וְכֵן שֶׁבֶט גַּם כֵּן
 לְשׁוֹן הַמְשֻׁכָּה, כְּמוֹ כּוֹכָב דְשִׁבִּיט. דְּהִינּוּ
 כָּל הַמְשֻׁכֵת סֵדֵר הַהֶשְׁתַּלְשְׁלוֹת דְקִדְשָׁה מְרִישׁ
 כָּל דְרָגִין עַד סוֹף כָּל דְרָגִין נִקְרָא 'מְטָה'.
 וְתַנִּין הִיא מְקוֹר הַקְּלָפוֹת דְמַצְרִים, כְּמוֹ
 שֶׁכְּתוּב (יחזקאל כט א) 'הַתַּנִּים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ
 בְּתוֹךְ יְאֲרֵיו'. וְהָרָאוּ לוֹ מִשָּׁה וְאַהֲרָן אֵיף
 שֶׁהַמְטָה נִהְפֵף לְנַחֵשׁ, דְּהִינּוּ שֶׁמִּבְחִינַת אִוֵר
 וְהַמְשֻׁכָּה דְקִדְשָׁה הַנִּקְרָאת מְטָה, נִמְשָׁף
 חַיִּוֹת וְהַקִּיּוֹם לְהַתַּנִּין מְקוֹר הַקְּלָפוֹת. וְכֵמוֹ
 שֶׁכְּתוּב (משלי ה ה) 'רִגְלֶיהָ יִרְדוּת' כו'.
 'וּמְלֻכוֹתָו בְּכָל מְשָׁלָה' (תהלים קג ט). אֲלֵא
 שֶׁזֶהוּ עַל יְדֵי הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת וְצְמֻצוּמִים רַבִּים
 כְּנ"ל עַד שְׂוִיכְלוּ לְהִיּוֹת נִהְפֵף מִמְטָה לְנַחֵשׁ
 (ועיין בַּחֲקוּנֵי זְהוּ תַקוּן כ"ב בְּעֵינֵי פִירוּשׁ מְטָה) שֶׁעַל
 יְדֵי צְמֻצוּמִים רַבִּים אֵלוּ מִסְתַּתֵּר הַשֹּׁפֵעַ
 מִבְּחִינַת הַמְטָה כָּל כֶּף עַד שְׂוִיכְלוּ לְהִיּוֹת
 הַתְּהוּוֹת בְּחִינַת 'הַתַּנִּים הַגְּדוֹל הַרְבֵּץ בְּתוֹךְ
 יְאֲרֵיו וְאוֹמֵר לִי יְאֲרֵי כו' כְּנ"ל. וְאַחַר כֶּף
 הָרָאוּ לוֹ אֵיף שֶׁנִּחַשׁ נִהְפֵף לְמְטָה וְגַם
 'וַיִּבְלַע מְטָה אַהֲרָן אֶת מִטְתָּם', הִינּוּ שֶׁחֲזוּ
 בְּחִינַת הַתַּנִּין לְהַתְּבַטֵּל לִגְבֵי הַקְּדוּשָׁה הָאֱלֻקִּית
 כְּבִרְאשׁוֹנָה (וְזֶהוּ עֲנִין הַעֲלָאת הַנְּצוּצוֹת
 הַנ"ל) בְּזֶה הָרָאוּ לְפָרְעָה וּלְמַצְרַיִם אֲשֶׁר

וְיִדְעוּ, הוּא מְלֻשׁוֹן שְׁבִירָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
 (שופטים ח טו) 'וַיִּדְעוּ בָּהֶם אֶת אֲנָשֵׁי סְכוֹת'.
 וְהַעֲנִין כְּמִבְּאֵר לְמַעֲלָה שְׁבִירָה לְהוֹצִיא הַנְּצוּץ
 מִן הַקְּלָפָה הַמְכֻסָּה עֲלֶיהָ אִי אֶפְשָׁר לְהִיּוֹת
 כִּי אִם עַל יְדֵי שְׁבִירַת הַקְּלָפָה וְכַמְשַׁל
 הָאָגוּז כו'. וְהַעֲנִין שֶׁעַל יְדֵי שְׁבִירַת הַקְּלָפָה
 יוֹכֵל לְהִיּוֹת גְּלוּי אִוֵר אֵין סוֹף בְּרוּךְ
 הוּא לְהַנְּצוּץ עַד שְׂוִיכְלוּ בְּאֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ.
 וְזֶהוּ עֲנִין 'סוּס וְרִכְבוֹ רָמָה' (שמות טו א),
 פְּרוּשׁ הַרִיכָב הוּא הַקְּלָפָה הַרוֹכֵב וּמְכֻסָּה
 עַל הַנְּצוּץ. וְזֶהוּ עֲנִין 'מְרַכֵּב פְּרָעָה' כו',
 וְעַל יְדֵי שְׁבִירַתָם נִתְגַּלוּ הַנְּצוּצוֹת וְנִכְלְלוּ
 בְּאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא. (וְכֵזָה יְתוּרֵץ מַה
 שֶׁכְּתוּב בְּקִרְיַעַת יֵם סוֹף וְיִדְעוּ מַצְרַיִם כִּי
 אֵין ה'. וְלִכְאוּרָה תְּמוּנָה שְׁהִירִי לְהֵלֵךְ כְּתִיב
 'לֹא נִשְׂאָר בָּהֶם עַד אַחֲד'. אֲלֵא דְפְרוּשׁ
 'וְיִדְעוּ' לְשׁוֹן שְׁבִירָה כו'. וְעַל יְדֵי זֶה הִזָּה
 גְּלוּי אִוֵר אֵין סוֹף לְהַנְּצוּצִין וְהֵם יְדְעוּ
 יְדִיעָה מִמֶּשׁ כִּי אֵין ה' וְעַמ"ש בַּמ"א
 עַל קְשִׁיָא זו), וְעַל דְרָף זֶה הִזָּה עֲנִין
 הַעֲשֶׂר מִכּוֹת, בְּכַדֵּי לְשִׁבֵר הַקְּלָפוֹת לְהוֹצִיא
 מֵהֶם הַנְּצוּצִין.

אַבְדֵי יִשְׂרָאֵל עֲצָמָן לֹא הָיוּ צְרִיכִים לְמוֹפְתִים
 כָּלֵל, כִּי הֵם מְאֻמִּינִים בְּנֵי מְאֻמִּינִים,
 וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וַיֵּאֱמֵן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ כִּי פִקֵּד
 ה' כו', רַק בְּשִׁבִיל לְהוֹצִיא הַנְּצוּצוֹת
 הַמְּבַלְעִים תוֹךְ הַקְּלָפוֹת מִמֶּשׁ הַצְּרָף לְהִיּוֹת
 עֲשֶׂר מִכּוֹת הַנ"ל, שֶׁזֶהוּ בְּשִׁבִיל 'וְיִדְעוּ
 מַצְרַיִם' כו'.

וְכֵזָה יוֹבֵן עֲנִין הַמוֹפֶת הָרֵאשׁוֹן שֶׁהָרָאָה
 הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְפָרְעָה, שֶׁהוּא עֲנִין
 שְׁנֵהֲפֹף הַמְטָה לְנַחֵשׁ, שֶׁזֶהוּ הַקְּדָמָה לְכָל
 הַעֲשֶׂר מִכּוֹת. כִּי הִנֵּה עֲנִין הַעֲשֶׂר מִכּוֹת
 מִבְּאֵר שֶׁהוּא לְשִׁבֵר הַקְּלָפוֹת שֶׁהֵם בְּחִינַת
 יֵשׁ וְדָבָר בְּפָנָי עֲצָמוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
 'לִי יְאוּרֵי כו', רַק דְקָרוּ לִיהָ אֲלֵהָ
 דְאֵלֶיהָ כְּנ"ל. וְעֲנִין הַמוֹפְתִים הוּא לְהִרְאוֹת
 לָהֶם אֵיף שֶׁעַם הָיִוְתָם בְּחִינַת קְלָפוֹת

האחרונה שבה ישלח ישראל היא שקולה ככל המכות:

והפשטה והשערה נכתה כי השערה אביב והפשטה גבעל. והחטה והכסמות לא נכו כי אפילת הנה (ט לא-לב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אבוחצירא זיע"א

לבעלי זכות התורה יהיה קיום לעתיד לבוא והרשעים יאבדו

הנה נודע דלעתיד לא יש קיום ותקומה כי אם לבעלי תורה, ולתומכים ביד לומדיה, ולשומעים דברי תורה ומקיימים, והרשעים אשר לא למדו ולא קימו ועברו על דברי תורה, אין להם קיום. והנה ידוע דבעל גאונה הוא רע מאד, ובעל שקרים ותנפות ולשון הרע הוא גם כן רע עד מאד. והנה הפשטה' אותיות השפת', רמז לבעלי לשון הרע ושקרים ותנפות, שכל זה תלוי בשפת האדם. 'השערה' אותיות 'הרשעה', רמז על הגאנה שנקראת 'הרשעה', כמו שנגמר (זכריה ה ח) 'ויאמר זאת הרשעה'. והנה, בעל הגאנה פוגם בשם 'יה' כמספר 'גאונה'.

ונהו שאמר 'הפשטה' – הם בעלי לשון הרע ושקרים ותנפות וליצנות, 'השערה' – היא אותיות 'הרשעה' היא גסות הרוח, זה לעתיד נכתה' – דהינו, לעתיד לבוא כלם יכלו ויכו. והטעם, כי השערה אביב' – דהינו 'הרשעה' שהיא גסות הרוח, 'אביב' גימטריא 'יה', דהינו פגמו בשם 'יה'. 'הפשטה' – שפתחו שפתם בלשון הרע ושקרים ותנפות וכיוצא, שמו על גבם על סטרא אחרא והסירו על שמם, דכל הפותח פיו בלשון הרע ושקר וכיוצא, מסיר מעליו על שמם, כמו שנגמר

אינם יש ודבר בפני עצמו, כי אם בכל רגע נמשך להם החיות מאלקות, אלא שהוא יתברך אל מסתתר (וברצותו נהפך הנחש למטה והיו בלא היו הקלפות), ועל דרך זה היו כל המופתים להיות 'וידעו מצרים כי אני ה' כנ"ל:

אני שלח את כל מגפתי אל לבך (ט יד)

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאוהו זיע"א

הראיה שמכת בכורות ככל המכות

אני שלח את כל מגפתי אל לבך. פרש רש"י, מכאן שמכת בכורות שקולה כנגד כל המכות. נדחקו המפרשים בדברי רש"י ז"ל. ויש שרצו לומר שהוא נקוד 'בכורות', וזהו דחק גדול.

אבל אני בעיני האיר ה' יתברך עיני לישב הדברים בטוב טעם ודעת בעזרת ה' יתברך. דהנה מבאר בדברי רש"י (לעיל ז א) שבחמש מכות הראשונות לא כתוב 'יחזק ה' את לב פרעה', כי הוא ברשעתו הכביד לבו מעצמו, רק אחר שפלה פחו החזיק ה' את לבו שיוכל להרשיע עוד. נמצא דמאז שפסק פחו רק מה' היתה זאת לו, למען רבות מופתי, ולמען נספר באיני בגיני ובגי בגיני, אם כן בודאי יבאו עליו כל המכות כי אין בידו לחזור עוד, כי כל זמן שהיה בכחו מצד בחירתו לשוב לא שב, רק עתה שפלה פחו ובחירתו, וה' חזק את לבו אין בידו לשוב עוד, על כן במכה הששית נאמר זאת, שעתה בודאי ישלח ה' יתברך את כל מגפותיו אל לבו. רק דקשה הלא (חמש) [שש] מכות כבר עברו ומאי את כל, על כרחך מוכח מכאן דהמכה

וְעָקַר הַתְּשׁוּבָה הוּא עַל יְדֵי תוֹרָה וְתַפְלָה וְצַדִּיקָה, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי יִכְלֹתוּ, וּבַפֶּרֶט בְּלִמּוּד תוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה וּלְבָרֵר הַלְכָה בְּלִבּוֹן וּבְרוּר יָפֶה, בְּזֶה הוּא מְקַבֵּץ חֻלְקֵי הַטוֹב וְהַנִּיצוּצִין קְדִישִׁין וּמְבַרֵר אוֹתָן מִתּוֹךְ הַקְּלָפוֹת לְהוֹצִיא בּוֹלְעִים מִפִּיהֶם, בְּסוּד 'חֵיִל בְּלַע וַיִּקְיָאנוּ' (איוב כ טו).

וְזֶהוּ עֵקֶר הַתְּקוּן שֶׁל פְּגָם הַבְּרִית, כִּי לִמּוּד תוֹרָה שֶׁבַעַל פֶּה בְּכּוֹנֵת הַלֵּב וּבִקְרֵאת שְׁמוֹ יִתְבַרֵךְ הַנִּכְבָּד וְהַנּוֹרָא, וְכֵן שֶׁכֵּן מִי שֶׁזוֹכֶה לְלַמֵּד תוֹרָה לְשִׁמְהָ מִמֶּשׁ, וְעַל יְדֵי תְשׁוּבָה כְּרֵאוּי, מְאַסֵּף וּמְיַחַד כָּל חֻלְקֵי הַטוֹב וְהַנִּיצוּצִין קְדִישִׁין לְמִקְוֵן וְלִשְׁרִשׁוֹן לְה' תַּתְּאָה, וּמְיַחַד אוֹתָהּ בְּבַעֲלָהּ, וְלֹאֲשֶׁר שְׂאֵחַר פְּנוֹת הַלֵּב הֵן הֵן הַדְּבָרִים, לְזֶה מְיַחַד לְבָא לְפוּמָא, הֵינּוּ ה' עֲלָאָה לְה' תַּתְּאָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת לֵב וַיְפֶה כְּכִיכּוֹל:

עֲנִינֵי שׁוֹכְבֵי"ם - וְאָרָא

אוהב ישראל

רבי אברהם יהושע השל מאפטא זיע"א
בדורותינו שאי אפשר להתענות,
התשובה על ידי תפלה וצדקה ובפרט
על ידי ברור הלכה

עַל פְּגָם הַבְּרִית תִּקְּנוּ קְדִמוֹנֵינוּ ז"ל לְהַתְּעַנּוֹת וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה בִּימֵי פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל שׁוֹכְבֵי"ם, כִּידוּעַ מִסְפָּרִים הַקְּדוּשִׁים. וְהִנֵּה הַגַּם שְׁנַתְּמַעֲטוּ כַּעַת כַּח הַדּוֹרוֹת בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים וְאֵינָם יְכוּלִים לַעֲשׂוֹת סְגוּפִים וְתַעֲנִיּוֹת כְּרֵאוּי, עִם כָּל זֶה מִי שְׁנוּגֵעַ יִרְאֵת ה' בְּלִבּוֹ צְרִיף לְהַתְּאַמֵּץ בְּכָל יְכָלָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה עַל זֶה הַחֲטָא, כִּי גְדוֹל הוּא מְנוּשׂוֹא, וּבַפֶּרֶט בִּימֵי פְּרָשִׁיּוֹת שֶׁל שׁוֹכְבֵי"ם הַמְּסֻגָּלִים לְכָךְ, וּמְהֵרָאוּי לֹא בִרְכַת תְּקַע בְּשׁוֹפָר גְּדוֹל בְּפִנוֹת הַרְּאוּיִים כְּמִבְּאֵר בְּסִדּוּר הָאֲרִיז"ל, גַּם הִיָּה רְצוֹן הַכְּתוּב שֶׁם קָדָם חֲתִימַת הַבְּרָכָה, וְהַכֵּל בִּקְרֵאת ה' וּבִרְעוּתָא דְלְבָא.

שְׂפָתֵי צַדִּיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א
פרשיות אלו שקוראים בהם ענינו
המכות שלקה פרעה ולא חזר בו
מסוגלים לתשובה

וְשׁ לֹאמַר טַעַם לְמָה שֶׁקָּבְעוּ תַעֲנִיַת שׁוֹכְבֵי"ם בְּאֵלוֹ הַיָּמִים, מִפְּנֵי שְׁלּוּמֵיִם בְּתוֹרָה הַקְּדוּשָׁה עֲשׂוֹר מְכוֹת, וּכְתִיב (משלי יט כה) 'לֵץ תִּפְּהַ וּפְתִי יַעֲרִים', עַל כֵּן כְּשֶׁעוֹסְקִים בְּהַפְּאֵת לֵץ נוֹכַח לְלַמֵּד דֶּרֶךְ מוֹסֵר בְּהַפְּסוּקִים שֶׁשָּׁלַח הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנּוּ לְאוֹתוֹ לֵץ, דְּכָתִיב (שמות ז יז) 'בְּזֹאת תִּדְעַ וְגו'', שֶׁעַתָּה הַשִּׁיג דַּעַת רַק חִזּוֹר לַחֲטָא, יוֹכֵל עֲדִין הַפְּסוּק לְלַמֵּד דַּעַת לְמַבְקֵשׁ דַּעַת.

בְּפְּסוּק 'כָּל מַגְּפוֹתַי אֶל לְבָבְךָ' (שם ט יד) יְלַמּוּד לְרַכֵּךְ הַלֵּב כְּשׁוֹשְׁנָה לְכֻלּוֹת

שְׂכִינַת עֲזוּנו שְׁשֵׁם שְׂרָשׁ נִשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל, וּבְלִי שׁוּם מוֹנֵעַ, וְלֹא הָיָה שׁוּם אָמָה וְלִשׁוֹן יְכוּלָה לְשַׁלֵּט בָּהֶם, אֲפֹלוּ בְזִמְנֵי שֶׁהָיָה אָדָם חוֹטֵא הָיָה מִקְרִיב קֶרְבָן וּמִתְכַפֵּר לוֹ, וְיִתְכַף וְנִתְכַסְּמוּ הַדֵּינִים וְנִתְבַטְּלוּ הַמִּקְטָרְגִים עַל יְדֵי הַקְּרָבָנוֹת וְהַקְּטָרֶת.

אָמְנָם עֲתָה אַחַר חֲרַבְנֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּעֻזּוֹתֵינוּ הַרְבִּים, נִתֵּן רְשׁוֹת וּמִשְׁשָׁלָה לְשָׂרִים שֶׁל מַעְלָה שְׁעַל יְדֵיהֶם תַּעֲבֹר הַשְּׁפַע לְיִשְׂרָאֵל, וְלִכְּנֵן בְּסִבַּת הָעֻזּוֹנוֹת וְחֻטָּאִים רַחֲמָנָא לְצַלֵּן מֵעַכְבִּים הַשְּׁפַע הַנִּשְׁפָּע לְיִשְׂרָאֵל לְעֲצָמָם וּמִשְׁפִּיעִים אֶל הַמִּקְוֹמוֹת אֲשֶׁר לֹא לֵה' הֵמָּה, כִּי מִתְגַּבְּרִים הַחִיצוֹנִים וְחוֹטְפִים הַשְּׁפַע לְעֲצָמָם, וְכָל מְאֻזִּים וְתִשׁוּקָתָם לְגֹזֵל הַשְּׁפַע הַקְּדוֹשָׁה חֵס וְשְׁלוֹם, וּבִכְפָּרֵת עַל יְדֵי חֲטָאת נְעוּרִים רַחֲמָנָא לְצַלֵּן שְׁעַל יְדֵי זֶה נִתְחַדֵּשׁ כְּחֵם מְאֹד. אָמְנָם עַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה בְּאֵמֶת וּבְלֵב שְׁלֵם וּתְפִלָּה וְיִצְדָּקָה, נִתְבַטְּלוּ הַחִיצוֹנִים וְנִתְגַּדַּל וְנִתְקַדַּשׁ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאֲזֵי גוֹרְמִים לְכָל הַמִּקְוֹרִין עַל־אֵין לְהַרְיֵק שְׁפַע וּבִרְכָה לְיִשְׂרָאֵל וְיִתְפָּרְדּוּ כָּל פְּעֻלֵי אֲוֵן.

נִפְשׁ לְפִיִּס הַבוֹרָא בְּרוּךְ הוּא בְּדַמְעוֹת, כְּדָאִיתָא בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (שְׁמוֹרָה ז ד) מְשַׁל לְמַלְךָ שֶׁהָיָה לוֹ פְּרִדָּס וְנִטַּע בּוֹ אֵילָנִי סָרַק וְאֵילָנִי מְאָכַל כּוֹי שְׁכַשְׁשָׁם שְׁקֵלוֹסוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָה מִגֵּן עֵדֶן מִפִּי הַצְּדִיקִים כּוֹי, קֵלוֹס זֶה יְקָר מְאֹד לְקֵלוֹסוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, יִשְׁעֵר בְּנִפְשׁוֹ כְּאֵלוֹ נִקְרָא לְשֵׁם:

עֲטַרַת יִשְׂרָאֵל

רַבִּי יִשְׂרָאֵל מִמַּ"ק בְּאֵהֶפְאֵלִי זִיע"א
 יְמֵי הַשׁוֹכְבִּים כְּמוֹ עֲשָׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה
 יְמֵי שׁוֹכְבִים, לְשׁוֹב בְּתְּשׁוּבָה שְׁלָמָה עַל עֻזֵּן הַמֵּר שֶׁל חֲטָאת נְעוּרִים רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְהֵם יְמֵי תְּשׁוּבָה כְּמוֹ עֲשָׂרֵת יְמֵי תְּשׁוּבָה מִמֶּשׁ שְׁעַל יְדֵי הַתְּשׁוּבָה מִתְקַנִּים כָּל הַפְּגָמִים עַד שֶׁמִּתְבַטֵּל הַקְּטָגוֹר, וְכִמוֹ שְׁאוּמְרִים בְּיוֹם כְּפוּר (פֵּיט אֲמִנָּם כו) 'הֵס קְטָגוֹר וְקַח סִגְוֹר מְקוֹמוֹ וְכו'.

כִּי בְזִמְנֵי שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה קָזָם הָיָה הַשְּׁפַע אֱלֹהִי עוֹבְרֵת לְיִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכִבוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ בְּלִי שׁוּם אֲמֻצְעִי כְּלָל לְהַמְקוֹר הַתְּחַתּוֹן, הִיא

בְּנֵי אֲוֵן הַחַיִּים

כִּי מִהִנְמַנֵּעַ שְׁיַעֲזֹבֶם ה' בְּשׁוּם אֲפֵן. כִּי הִנֵּה מִדְרָךְ הַמוֹסֵר, עֲבָד כִּי יִשְׁאַל דְּבַר מִרְבוּ וְלוֹאֵי שִׁישִׁיג עֲשׂוּהוּ לוֹ, לֹא שִׁיתְנָה עֲלָיו בְּזִמְנֵי מְסִים וּבְלִבְד שְׁלֵא יְקָדִים וּבְלִבְד שְׁלֵא יֵאָחַר, אֲלֵא הַעֲבָד יִשְׁאֵף עַת אֲשֶׁר רַבּוֹ יִחַפֵּץ לְחֻנְנוֹ רְצוֹן, וְאָמַר מִשָּׁה, בֹּא וְרֵא הַהִשְׁגָּחָה הַנְּכֻנָּה וּשְׁלֵמוֹת הַחִבּוּב, שְׁאֵעֲתִיר לֵה' וְאָמַר אֲלֵיו בְּתַפְלִיתִי כִּי יַעֲשֶׂה

וְיֵאמֶר מִשָּׁה לְפָרְעָה הַתְּפָאֵר עָלַי לְמַתִּי אֵעִתִּיר לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלַעֲמָדֶיךָ הַצְּפֹרְדָּעִים מִמֶּךָ וּמִבְּתִירֶיךָ רַק בִּיאוֹר תְּשֹׁאֲרֶנָּה (ח ה)
 מִשָּׁה רַבִּינוּ הִרְאָה לְפָרְעָה כִּי אֵין כְּאֵלֵקֵינוּ בְּכָל קְרָאֵנוּ אֲלֵינוּ שׁוֹמֵעַ תַּפְלוּתֵינוּ
 בְּזִמְנֵי מִשָּׁה, לְהִרְאוֹתוֹ אֲשֶׁר יִפְלִיא ה' לְחַבֵּב יְדִידָיו, וּמִזֶּה יִשְׁעֵר וְיִתְחַלֵּט בְּדַעְתּוֹ

למהר וילהסיר הנגע, לזה אמר 'התפאר', ומן הסתם יאמר בעת ובעונה הזאת, לזה סבל צער אותו זמן להכיר הדבר אם מרמה אותו ואמר 'למחר'.

אָפֿאַ שָׁכַפִּי דַרְכֵינוּ אֵין אָנוּ צְרִיכִין לָזֶה, כִּי רָצָה לְבַחֵן הַתְּפָארוֹת מִשֶּׁה שָׁאֵמַר שְׂיִתְפַּלֵּל וְיִתְנֶה בַתְּפִלְתּוֹ אֶל אֱלֹהֵיו שְׂיִשְׁמַע תְּפִלְתּוֹ עִתָּה וְלֹא יַעֲשֶׂה כִּי אִם לְמַחֵר, וְאֵין מִדָּה זֹו אֶפְלוּ בְעוֹבֵד לְכוּכֵב וּמְזַל, וְאָמַר 'לְמַחֵר', פְּרוּשׁ שְׂיִתְפַּלֵּל עֲכָשׁוּ וְיֹאמַר בַּתְּפִלְתּוֹ כִּי לְמַחֵר יְסִיר וְגו', נִתְפַּוֵּן הַרְשַׁע לְהַגְדִּיל הַנְּסִיוֹן, שְׂיִתְפַּלֵּל לְהִסִּיר וְלֹא יְסִיר עַד לְמַחֵר. וְהַשִּׁיב מִשֶּׁה עַל זֶה וְאָמַר 'כַּדְּבָרְךָ' נַעֲשֶׂה 'לְמַעַן תִּדַּע כִּי אֵין פֶּה' אֱלֹהֵינוּ שְׂיִקְבַּל תְּפִלְתָנוּ בַתְּנָאִים, עַל דְּרָף אוֹמְרוֹ (דברים ד ז) (ומי) [כי מי וגו'] פה' אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קְרָאָנוּ אֱלֹוֹ, וְלָזֶה תִּכְרַף וּמִיָּד יָצָא לְהַתְּפַלֵּל לַה':

הדבר בעת אשר אקבע לו הזמן, והוא אמרו 'למתי אעתיר', פרוש, לאיזה זמן תתפאר עלי לומר התפלל לה' עתה כי לזמן פלוני יסיר וגו', והשיבו פרעה ל'מחר וגו'.

וְקִשָּׂה, כִּי הִגַּם כִּי נִפְשׁ רָשַׁע אוֹתָה רַע' (משלי כא ט), זֶה דּוֹקָא בְּדָבָר שְׂאֵין הִרְעוֹת נִכְר לְאָדָם אֲלֹא בְמִשְׁכָּל, אֲבָל כְּזוֹ וְכֵזָה אֵין לָךְ אָדָם שְׂיִחְפֹּץ שְׂיִתְעַבֵּב בְּסִכְנַת מוֹת כְּמוֹ שְׁכָן קְרָאָה הוּא יְוִסֵר מְעַלִּי אֶת הַמְּנוֹת' (להלן י ט). וְהִיָּה נִרְאָה לומר, כִּי לְרֹאוֹת וְרִיזוֹתוֹ שֶׁל מִשֶּׁה שָׁאֵמַר 'לְמַתִּי אַעֲתִיר וְגו'', הַטְּעַתּוֹ עֵין שְׁכָלוּ כִּי אָמַר כֵּן מִשֶּׁה לְצַד שֶׁהַכִּיר כִּי קָרַב זְמַן קֶץ הַמִּכָּה וְאֵין עוֹד מְאֹז וְהִלָּאָה שְׁלִיטָה לְאֱלֹהֵי הַעֲבָרִים וְהַמִּכָּה כְּלַתָּה מְאִלְיָה, וְהַעֲרִים חֵס וְשְׁלוֹם מִשֶּׁה לְצַד שָׁאֵמַר בְּדַעְתּוֹ כִּי חִפֵּץ יִחְפֹּץ פְּרַעַה

סיפורי החסידות

ש'לחתני? כלומר, מפיון ש'שלחתני ועשיתני למנהיגים של ישראל, הרי שאני צריך לסבל ולא הם. והשיב לו הקב"ה "וידבר אלקים אל משה" - כלפי משה דבר ה' במדת הדין, אולם כלפי בני ישראל - "ויאמר אליו אני ה'", עם ישראל אתנהג במדת הרחמים.

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב (ו ג) ווארא אל האבות (רשי')

במסגרת העסקנות בעניני הכלל, הינה קשר הדוק בין הרב הקדוש רבי שלום דובער מליובאוויטש זיע"א והרב הקדוש מסלונים זיע"א. פעם שלח הרב הקדוש מסלונים את אחד מחסידיו אל הרבי מליובאוויטש בקשר לעניני הכלל שהקוּן

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' ו) ב דבר אתו משפט, על שהקשה לדבר ולומר למה הרעתה לעם הזה (רשי')

הרב הקדוש רבי ברוך ממועזיבוז' זיע"א אמר על הפסוק (תהלים עג א) "אף טוב לישראל, אלקים לברי לבב", "אף טוב לישראל" - רבונו של עולם, כלפי כלל ישראל התנהג במדת הטוב והחסד, "אלקים לברי לבב" - במדת הדין התנהג עם רק ברי לבב. כגון מי? כגון אני ואחי (בעל הדגל מחנה אמרים).

כאשר סיפרו זאת לפני הרב הקדוש מרוז'ין זיע"א נענה ואמר: אמת! מנהיג ב'ישראל אינו זכאי לכתר מנהיג אלא אם כן קבל עליו לסבל את כל הסבל והיסורים של כלל ישראל. וזו הייתה טענתו של משה רבנו "למה הרעתה לעם הזה למה זה

וְזָהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה', הִינֵנּוּ שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה שִׁיתְנַהֵג עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדַּת הַיּוֹ"ה, הַמּוֹרָה עַל הַרְחָבָה גְדוֹלָה, וְהִטְעֵם לְכֹךְ הוּא מַחְמַת "וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם כּו' 'בְּקַל-שְׂדֵי", כִּי שָׁם שְׂדֵי מוֹרָה עַל צְמָצוּם (עַל דֶּרֶךְ מִי שֶׁאִמַּר לְעוֹלָמִי דִּי וְכו'), וַיַּעַן כִּי הָאֲבוֹת הָיוּ בְּמִצְרַיִם וּבְדוּחַק עַל פֶּן מֵהִנָּכּוֹן שִׁיתְנַהֵג עִם בְּנָיו בְּמִדַּת הַרְחָמִים וַיְהִי לָהֶם הַרְחָבָה גְדוֹלָה.

(עטרת ישועה-דז"יקוב)

וְגַם אֲנִי שִׁמְעֵתִי אֶת נֶאֱמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר מִצְרִים מַעֲבָדִים אֹתָם (ו ה)

בָּא לְפָנָי הֶרֶב הַקְדוֹשׁ הַחֲתָם סוֹפֵר זִיע"א סוֹחֵר גְּדוֹל וּמְפָרֵס בְּעִשְׂרוֹתָיו לְבַקֵּשׁ עֲצָה וּבִרְכָה עַל עֲסָקָיו שֶׁנִּקְלְעוּ לְקִשְׁיִים. אָמַר לוֹ הַחֲתָם סוֹפֵר, הַדְּבָרִים אֲכֵן יְדוּעִים לִי, כִּמוֹ כֵּן יְדוּעַ לִי כִּי אֵחַ יֵשׁ לְךָ עֵנִי וְאֲבִיוֹן וְאִין אֶתָּה עוֹזֵר לוֹ מֵאוּמָה לְמַחֲזִיתוֹ... נְבוּךְ הַעֲשִׂיר בְּשָׁמְעוֹ מַלְיָם חוֹדְרוֹת אֵלָיו, אוֹלָם הַסְּבִיר כִּי מִצָּב עֲסָקָיו הִרְעוּעִים לַעֲתַת עֲתָה אֵינָם מֵאֲפָשִׁים לוֹ לַעֲזֹר לְאַחִיו, וּמֵהַר לְהוֹסִיף כִּי אִם יַחֲזֹר לְאִיתְנֹו יְדָאָג מִיַּד לְתַמְךָ בּו.

שָׁמַע זֹאת הַחֲתָם סוֹפֵר וְאָמַר לוֹ: בְּפִרְשֵׁינִי כְּתוּב שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לְמֹשֶׁה 'וְגַם אֲנִי שִׁמְעֵתִי אֶת נֶאֱמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל', מֵהִי הַמְּלָה "וְגַם"? מִי עוֹד שָׁמַע? אֵלָּא, בְּשָׁעָה שֶׁסָּבְלוּ וַנֶּאֱנָקוּ הָעַם תַּחַת יַד מִצְרַיִם, לְמִרוֹת הַכֹּל, הַשְׁתַּדְּל כָּל יְהוּדֵי לְשִׁמְעַת 'גַּם' אֶת אֲנַקְתַּת הַשְּׁנֵי וְלִהְיֶה מְעֻלָּיו כְּכֹל יְכַלְתוּ, עַל כֵּן אָמַר ה', 'וְגַם' אֲנִי שִׁמְעֵתִי, שִׁמְעֵתִי אֶת זֶה שֶׁעוֹזְרִים הַיְהוּדִים אֶחָד לְשֵׁנִי וְעַל כֵּן מוֹכֵן וּמְזַמֵּן אֶף אֲנִי לְהוֹשִׁיעֵם.

סִיִּים הַחֲתָם סוֹפֵר: עוֹר נָא לְאַחִיךָ וְלְאַחֲרִים, לְמִרוֹת מִצְרַיִם הַקְּשָׁה, וּבּוֹדָאֵי אִם תַּעֲשֶׂה כֵּן יִשְׁמַע ה' לְמִצְוֹתֶיךָ וַיַּחֲלֶצְךָ מִצְרַיִם.

גְּרָמָא. לְפָנָי שֶׁנִּכְנַס הַשְּׁלִיחַ מִסְלוֹנִים לְיַחֲדוּת', הוֹרָה רַבִּי שְׁלוֹם דּוּבְעֵר שִׁישְׁתַּתְּףָ תַּחֲלָה בְּאִיזוֹ הַתּוֹעֲדוֹת שֶׁל חֲסִידִים, כ"ה הַכְּנָה" מְסִימָת לְפָנָי הַכְּנָסוֹ. אַחֲרֵי "הַכְּנָה" זֶה נִכְנַס הַשְּׁלִיחַ מִסְלוֹנִים לְרַבִּי, מְסַר אֶת שְׁלִיחוֹתוֹ וְדַבֵּר עִמּוֹ בְּעִנְיֵי עֲסָקְנוֹת הַכָּל. לְאַחַר מִכֵּן אָמַר לוֹ הַרְבִּי: "רְצוּנִי לְשִׁמוּעַ מִמְּךָ אִיזָה דְבַר תּוֹרָה מִרְבֶּךָ".

חֲזַר לְפָנָי הַשְּׁלִיחַ עַל דְּבַר תּוֹרָה שֶׁשָּׁמַע מִרְבּוֹ עַל הַפְּסוּק "וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב", וּמְפָרֵשׁ רַש"י "וְאָרָא - אֶל הָאֲבוֹת". וְכִכֵּר תְּמַהוּ רַבִּים לְבָאָר כּוֹנֵת דְּבָרָיו הַקְדוֹשִׁים, שֶׁכֵּן לְכַאוֹרָה מַה מוֹסִיף עַל הַנֶּאֱמָר בְּכַתוּב? אֵלָּא בִּיאוֹר הַדְּבַר, "אֲבוֹת" הוּא מְלִשׁוֹן "אֲבָה", שֶׁפְּרוּשׁוֹ רְצוּן. הַפְּרוּשׁ הַפְּנִימִי בְּדְבָרֵי רַש"י, שֶׁהַקְּב"ה מַתְּגַלֶּה "אֶל הָאֲבוֹת" (רַק) אֵל מִי שְׁרוּצָה וְחַפֵּץ שִׁיתְגַּלֶּה אֵלָיו...

נִהְיָה מְאֹד רַבִּי שְׁלוֹם דּוּבְעֵר מֵהַפְּרוּשׁ, וְלֹא נָח וְלֹא שָׁקַט עַד שֶׁקָּרָא גַם לְבִנּוֹ הֶרֶב הַקְדוֹשׁ רַבִּי יוֹסֵף יִצְחָק זִיע"א, שֶׁיָּבֹא גַם הוּא, וּבַקֵּשׁ אֶת הָאוֹרַח לְחֹזֵר שׁוֹב עַל הָאִמְרָה.

(הרה"ה רבי מענדל פוטרפס ז"ל)

וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה' (ו ב) נֶאֱמַן לְשִׁלֵּם שְׂכָר טוֹב לְמַתְהַלְכִים לְפָנָי, וְלֹא לְחַנָּם שֶׁלְחַתִּיךָ כִּי אִם לְקַיֵּם דְּבָרֵי שְׁדַפְרֵתִי לְאֲבוֹת הָרַאשׁוֹנִים (רַש"י)

דְּרָפוּ בְּקוֹדֶשׁ שֶׁל הֶרֶב הַקְדוֹשׁ רַבִּי יַחֲיָאֵל מִיְכַל מְזִלְאֲטָשׁוֹב זִיע"א הִיָּתָה לְהִתְנַהֵג בְּהַרְחָבָה בְּעִשְׂרֵי וּנְכוּד, פַּעַם שֶׁאָלוּ אֶחָד מִדּוּעַ מִתְנַהֵג הוּא כֵּן וְאִילוּ אָבִיו שֶׁהָיָה מְפוֹרָסִים לְצַדִּיק וְקְדוֹשׁ הָיָה עֵנִי וּפְרִנְסָתוֹ מִתּוֹךְ הַדְּחָק.

הַשִּׁיבוּ רַבִּי יַחֲיָאֵל מִיְכַל, הִיא הַנּוֹתְנָת, הַשְּׁאֵלָה הִיא הַתְּשׁוּבָה, לְאַשֶׁר אָבִי הַצַּדִּיק הָיָה בְּדוּחַק וּבְמִצְרַיִם וְלֹא נִהְיָה מְעוֹלָם הֵזָה, לְזֹאת מֵהִנָּכּוֹן שֶׁיִּרְשׁוּ בְּנָיו זְכוּתוֹ שִׁיְהִיָּה לָהֶם עֶשֶׂר וּנְכוּד.

ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים (ו ז)

מעשה בהרב הקדוש רבי זושא מאנפולי זיע"א שיצא פעם בראש השנה קודם התקיעות מבית המדרש, וראה תינוק מישראל מבני עניים, לבוש קרעים ופניו רעים. שאל אותו, בני, כלום אין אהה מקנא מבני הערלים האכלים משמונים ושותים ממתקים ולובשים מלבושים מלבושי כבוד? השיב התינוק, לא, אין אני מתקנא בהם כלל, שלי גדול משלהם, ישראל אני ומאמין באלקי ישראל. חזר רבי זושא זיע"א לבית המדרש ופתח ואמר: רבון העולמים, הבט משמים וראה מי כעמך ישראל עם סגלה, תינוק מישראל אפילו כשהוא רעב וצמא ולבוש קרעים ובלואים, מקבל הכל באהבה, ובלבד שישראל הוא.

(דורש טוב)

ובני יצהר קרח ונפג וזכרי (ו יא)

באו סוחרים להרב הקדוש החוזה מלובלין זיע"א, וספרו לו שעל ידי הקר השורר בחוץ אינם יכולים לטחור ולהביא מחית ביתם. היה זה בשבוע פרשת וארא. אמר החוזה מלובלין, ראו נא מה נכתב בפרשתינו: 'ובני יצהר קרח ונפג וזכרי', 'ובני יצהר' הם ישראל שמאירים ומצהירים ככוכבים בעולם. 'קרח' - בעת שהוא קרח וכפר על הארץ. 'ונפג' - על הקרח להתמסמס. 'וזכרי' - ויהיה זה לזכר לדורי דורות שמשבוע זו ואילך יחלש הקר ורב פעמים ירד הגשם כדי להפיג הקרח.

(אבני זכרון)

הו בני ישראל לא שמעו אלי (ז יב)

נוהג היה הרב הקדוש בעל אהבת ישראל מויז'ניץ זיע"א לט"ל בכל ערב בלנות גבא. פעם אחת הגיע בדרך טיולו עד בית

גביר אחד, מנהל הבנק המקומי, שהיה מן המשפילים. דפק הרבי על דלת הבית, וכאשר המשרת פתח את הדלת נכנס פנימה והגבאי אחריו. תמונה היה הדבר בעיני הגבאי לשם מה נכנס הרבי לבית הגביר, אך לא העז לשאל לפשר הדבר.

כאשר ראה בעל הבית מנהל הבנק את האורח חרד לקראתו וקבלו בכבוד הראוי, הגיש לרבי כסא לשבת. ישב הרבי במקומו מבלי להוציא הגה מפיו. לא הרהיב בעל הבית עוז בנפשו לשאל את הרבי עצמו על מטרת בואו לביתו, על כן פנה בלחישה אל הגבאי ושאלו לפשר הבקור. השיבו הגבאי כי גם הוא עצמו אינו יודע מאומה.

אחרי זמן מה של ישיבה בדומיה קם הרבי מכסאו, נפרד מבעל הבית ויצא לדרך. לזהו בעל הבית עד פתח ביתו, ולבסוף לא התאפק עוד, ופנה אל הרבי: ימחל לי הרבי על שאלתי, הנה בביתי לא היה זה מן הנמוס לשאל משום מה כבדני בבקורו, אבל עכשו, כאן, אולי יוכל לבאר לי את סבת הבקור.

השיב לו הרבי: הלכתי לביתך כדי לקיים מצוה, וברוך השם שקיימתיה. תמה בעל הבית: איזו מצוה? השיב הרבי: אמרו רבותינו 'כשם שמצוה לומר דבר הנשמע, כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע', ובכן, אם אשב בביתי וכבודו בביתו, איזו מצוה תהיה, כשלא אמר את הדבר שאינו נשמע? צריכים ללכת לבית האיש שאינו שומע וישם לא לומר לו, ואז תהיה המצוה כתקונה, וכך עשיתי.

נענה בעל הבית, יסלח לי הרבי להגיד לי את הדבר, אולי אשמע? לא! אמר לו הרבי, מובטחני כך שלא תשמע. ככל שהרבי סרב להגיד לו את הדבר, כן גברה סקרנותו יותר ויותר לדעת את הסוד, והפציר ברבי שיגלה לו את הדבר שאינו נשמע, עד שלבסוף נעתר לו הרבי ואמר לו: הנה

ונחשים. ישב השר בכלאו שבור ורצוץ, אולם תמיד זכר את הבטחת המלך שישחררהו. תקנה זו חזקה אותו.

לאחר ימים מרובים שמע השר תכונה רבה מסביב לכלאו. נפעמה רוחו בקרבו, כי חשב שהנה הוא משתחרר. ואמנם מיד נפתחה הדלת ושלחי המלך הגיעו ומכושים בידם, ואף בשורה בפיהם: באנו מטעם המלך לנקות את בור בלאך, ואף לקבע בו חלון, כדי להקל על מצוקתך... מששמע השר דבריהם פרץ בבכי, אמרו לו שלחי המלך: סבורים היינו שתשמח על הקלה זו, ולבסוף אתה בוכה? אמרו להם: כל זמן שהייתי במצוקה ידעתי כי ישועתי קרובה לבא, עכשו שאתם מתקנים את בלאי, יודע אני שנגזר עלי לישב בבלא זה ימים רבים...

סיים החתם סופר: חז"ל אמרו (סנהדרין צ"ח) "אם ראית דור שצרות רבות באות עליו כנהר, חכה לו", ועכשו, שרואני שנותנים לנו זכות אצרח בגלות המרה, אף לא אבכה...

(אוצר חיים)

אלמנה פלזנית, הענייה המרוודה, חיבת לבנק של כבודו סכום כסף עבור המשפנתא של ביתה. בימים הקרובים עומד הבית להמכר על ידי הבנק במקרה פומבית ואת האלמנה יוציאו החוצה. חפצתי לבקש מכבודו שימחל על החוב לאותה אלמנה, אבל לא אמרתי לו את בקשתי משום אותה "מצנה שלא לומר". אבל, אמר הגביר בתמהון, דבר כזה אינו אפשרי. הלא החוב אינו חוב פרטי שלי אלא של הבנק, ואני אינני אלא מנהל של הבנק, אבל אינני בעליו, והסכום הוא של פקה מאות רייניש. ואם כן...

"הלא הוא הדבר אשר דברתי, שלא תאבה ולא תשמע" אמר הרבי. במלים אלו סיים הרבי את השיחה והלך לדרך, ומנהל הבנק אף הוא הלך לביתו. אבל, הדברים נכנסו פחץ ללבו ולא נתנו לו מנוח עד שלבסוף הכניס מכיסו את כל החוב של האלמנה לקופת הבנק, והאלמנה נשארה בביתה.

(סיפורי חסידים)

שלח את עמי (י' טז)

כצאתי את העיר אפרש את פפי אל ה' הקלות יחדלון (ט כט)

את העירה טשרנוביל פקדה פעם סופת שלגים ורעמים קשה. מיד באו עשירי ונגידי העיר לפני הרב הקדוש רבי מרדכי זיע"א והתחננו על נפשם שאם חלילה לא תפסק סופת השלגים שארו הם אביונים חסרי כל. אמר להם הרבי שאם ימציאו לידיו סכום מסוים יסע מחוץ לעיר והכל יפסק. נתנו לו העשירים כאשר דרש. עלה רבי מרדכי על העגלה ונסע מחוץ לעיר. כן פתח ואמר בנעימה את הפסוק "כצאתי את העיר אפרש פפי אל ד' הקלות יחדלון" וגו'. ובאותו רגע נתבהרו השמים ופסקה הסופה.

(בישישים חכמה)

כשהעניק מלך אוסטריה שיוון זכיות לתושבי המדינה היהודים, היו כל ישראל שמחים וחוגגים את המאדע בשמחה רבה. ראו תלמידיו של הרב הקדוש החתם סופר והנה רבם בוכה. אמרו לו: רבנו! מדוע כל העם שוחקים ואתה בוכה? אמרו להם: בני! אמשל לכם משלי:

למלך אדיר ונאור היה שר גדול, שהמלך היה מקרבו ומחבבו, למים חטא שר זה ונתחבב ראשו למלכות, אלא שהמלך חנון ורחום היה ומרבה לסלות, לפיכך לא ביצע את גזר הדין והחליף את ענש השר במאסר לזמן בלתי קצוב. אף הבטיח לו כי לקח הימים רחם ויחמנו וישחררהו. נמסר השר למפקד בית הסתר והלה השליכו באכזריות לתוך בור חשוף, מלא עקרבים

ספיר ויהלום

הארה חסידית מפרשת השבוע

מאוצרו של הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
ריש מתיבתא 'עוז והדר' וראש כולל 'באר ישראל'

ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו

למעשה דלעיל אפשר לצרף את דבריו הקדושים של הרה"ק רבי אלימלך מליז'נסק זיע"א בספרו 'נועם אלימלך' (פרשת נשא): הנה יש שלש מיני צדיקים: יש צדיק שהוא מחמת זכות אבותיו, ולזה הצדיק בקל יכול לבא לאור גדול. ב', מחמת שהוא מעורר את הצדיק שהיה כבר בעולם ועתה הוא בעולם העליון, הוא מעורר את אורו ובא לו מכוחו אור גדול. ועוד, יש שהוא צדיק מעצמו ולזה הצדיק הוא בקושי קצת שיבא לאור גדול אך שלבו מתלהב וחושק לעבודת הבורא ברוך הוא בשלימות, וזהו 'אור זרוע לצדיק' (תהלים צא יא), פירוש, האור הוא זרוע הצדיק מאבותיו. 'ולישרי לב שמחה', פירוש, אותם הצדיקים שהם ישירי לב מעצמם שמחה שלבם מתלהב ומשמח לעבודתו יתברך.

דברים אלו עולים בקנה אחד עם דבריו של הרה"ק רבי צבי זיע"א שיש צדיק שכוחו הוא מכוח אבותיו ובנקל עבורו לבוא לידי מדרגות גבוהות ואור גדול, אך יש צדיק שאין כוחו אלא בכוח עצמו, ואכן אצלו באים ההשגות לאחר עמל ויגיעה רבה, ואז זוכה הוא להאיר באור גדול.

* * *

בפרשת השבוע, פרשת ורא, מסופר אודות השליחות ששלח הקב"ה את משה רבינו לפרעה מלך מצרים, וכתוב (שמות ו יג): וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. בֹּא דַבֵּר אֶל פְּרֹעֶה מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיִּשְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ. וַיִּדְבֹר מֹשֶׁה לִפְנֵי ה' לֵאמֹר הֲנִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא שְׂמַעְנוּ אֵלַי וְאִיךָ יִשְׁמַעְנִי פְרֹעֶה וְאִנִּי עֶרְל שְׂפָתַיִם. וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וַיִּצְוֶם אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶל פְּרֹעֶה מֶלֶךְ מִצְרָיִם לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם. ונתקשו המפרשים בתשובתו של משה רבינו באומרו 'ואני ערל שפתים', הלא אם הקב"ה שולח אותו בשליחות זו על אף היותו ערל שפתים, אם כן מה תשובה השיב בזה. ואם יש ממש בדבריו, יש להבין מה השיב לו הקב"ה בזה.

ויתכן לומר על פי יסוד גדול אשר הביא הרה"ק בעל 'דגל מחנה אפרים' זיע"א בשם זקנו אור שבעת הימים הבעל שם טוב זיע"א (פרשת כי תשא): על דרך ששמעתי מן א"ז זללה"ה על הא דאמר (בכורות ה.) 'משה רבכם קוביוסטוס הוא או גונב נפשות', להבין זה, גם להבין 'והביטו אחרי משה', איך דור דעה

הרה"ק רבי צבי זיע"א בנו של רבינו הבעל שם טוב זיע"א, על אף היותו בנו יקריו של אור שבעת הימים רבינו הבעל שם טוב זיע"א מייסד דרך החסידות, היה יושב בקרן זוית בצניעות ובענווה ולא היה מפיץ לרבים את עיקרי תורת החסידות. ברבות הימים, נשאל הרה"ק רבי צבי על ידי אחד מהחסידים אשר בעיר פינסק, מקום מגוריו, על הדרך ילך בה להתעלות במעלות היראה והחסידות ובכך לבוא למדרגת הצדיקים.

ענה לו הרה"ק רבי צבי בדרך משל, למה הדבר דומה: לשני עשירים שגרו בעיר אחת, ואם כי שני העשירים היו שווים בגודל עושרם הרי שהדרך בה הם באו לידי עשירותם הייתה שונה לחלוטין זה מזה: האחד בן עשירים היה, ודורות של בעלי ממון היו במשפחתו. ועם פטירת אביו זכה מן המוכן בממון רב אשר הורישו אביו מקנייניו וקנייני אבותיו. ואילו השני בנו של אדם פשוט היה, אלא שביגיע כפו וזעות אפו עמל וטרח לפרנסתו, פרוטה לפרוטה הצטרפה לחשבון גדול עד שבא לידי עשירות. והיה היום, אדם מן השוק ביקש אף הוא להגיע לידי עשירות ופנה אל אותו עשיר בן עשירים וביקש ממנו כי ילמד אותו כיצד באים לידי עשירות. חיך אליו העשיר וענה לו: יאמין לי שאין לי כל שמץ של מושג על האופן בו באים לידי עשירות, שהרי עשירותי באה לי מאבותיי ללא שטרחתי על כך כלל. אם יש את נפשך לדעת כיצד מתעשרים, מוטב תעשה אם תפנה לעשיר השני שבעירנו, שהרי הוא הגיע לידי עושרו בכוחות עצמו. בן עניים היה ומחוסר ממון, אלא שהשקיע כוחות רבים לבוא לידי עושרו, והוא בוודאי יידע להורות לך את סוד הצלחתו, כיצד עולים מבירא עמיקתא לאיגרא רמא.

סיים הרה"ק רבי צבי ואמר: אף אני כיוצא בזה. כל כוחי ברוחניות בא לי מכוחו של אבי הקדוש רבינו הבעל שם טוב אשר המשיך לי נשמה גבוהה ועילאית, ואין אני יודע איך באים למדרגה זו בכוחות עצמיים. ואתה, אם ברצונך להתעלות ביראה ובחסידות, זאת עשה, פנה אל העיר הסמוכה, קארלין, שם מתגורר הרה"ק רבי אהרן הגדול זיע"א, והוא בכוחות עצמו הגיע לידי מדרגותיו הנשגבים, בעמל ובטורח רב הבקיע לעצמו את דרכו העולה בית א ל, ובוודאי הוא יוכל להורות לך דרך טובים ואורחות צדיקים. * * *

ספיר ויהלום

הארה חסידית מפרשת השבוע

שורש הגלויות נפעל לכל הדורות שאדם יוכל לצאת מהגלות בה הוא נמצא. ובשל כך נבחר דווקא משה רבינו למטרה נעלית זו, להראות באצבע כי בכוחו של האדם לתקן את מידותיו ולצאת מהמצרים בהם הוא מצוי ולהתקרב לעבודתו יתברך.

והנה מצינו הסבר לדברי משה רבינו ע"ה באורח לחיים להרה"ק רבי אברהם חיים מזלוטשוב זיע"א שביאר דהנה כתוב בפרשת שמות (ד יא-) 'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' בֵּי אֲדֹנָי לֹא אֵינִי דַּבְּרִים אֲנֹכִי וְגו' כִּי קָבַד פֶּה וַיִּכְבַּד לְשׁוֹן אֲנֹכִי. וַיֹּאמֶר ה' אֲלָיו מִי שָׁם פֶּה לְאָדָם וְגו' הֲלֹא אֲנֹכִי ה'". ומשמעות הדברים שישמע אליו שלא על פי הטבע, או שיתוקן חסרונו, וכיון שראה שדיבר אל בני ישראל ולא שמעו אליו מצד הטבע מחמת קוצר רוח ועבודה קשה, ואם כן כיון שבשליחותו אין לו שינוי שהולך כפי הטבע, ואין שומעין לו בני ישראל מצד הטבע מחמת קוצר רוח ועבודה קשה, ואיך ישמע אלי פרעה ואני ערל שפתיים', שגם כן אינו מטבע, שהמלכות שאומרים לו דברים שאינו רוצה לשמוע ויש לו צער מהדברים, שיטה אונן ויכוף את עצמו לשמוע הדברים ולהבינם, וזהו ק"ו מבני ישראל אל פרעה.

נמצא כי כוונת משה רבינו היתה לומר שמאחר ובדרך הטבע הוא כבר ניסה את שליחותו והדבר לא עלה יפה, אם כן, איך יוכל עוד להוסיף וללכת בדרך הטבע, והלא הוא 'ערל שפתיים'.

ולפי האמור יש לנו לפרש כי עומק המכוון בזה משמשה רבינו חשב שמצד טבעו אין הוא ראוי לשליחות, והדבר גם הוכח לו ממה שבני ישראל לא שמעו אליו, ולכן טען ואמר 'ואני ערל שפתיים'.

ולזה כיוון הרמב"ם בהלכות תשובה (פ"ה ה"ב): אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אומות העולם ורוב גולמי בני ישראל, שהקב"ה גזור על האדם מתחלת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן **אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבינו**... ואין לו מי שיכפהו ולא גזור עליו ולא מי שמושכו לאחד משני הדרכים, אלא הוא מעצמו ומדעתו נוטה לאי זו דרך שירצה.

כי אכן, ממשה רבינו יראה האדם ויקח מוסר, כי הגם שנולד בבחינת 'ערל שפתיים', הצליח להפוך עצמו מהקצה אל הקצה, להיות עבד ה', וממנו יראו וכן יעשו.

כדורו של משה יביטו אחרי משה, ובפרט שיחשדו אותו באשת איש. ופירש הוא ז"ל, כי משה רבינו נולד בבחינת שיהיה רשע גמור ויהיה לו כל המדות הרעות, אך שהוא היפך ושיבר כל המדות רעות והשתדל רק להכניס עצמו במדות טובות. (וראה קדושת לוי, פרשת תרומה; אור פני משה פרשת חקת; פרי הארץ, פרשת בלק; תשואות חן, פרשת תולדות; ישמח משה, פרשת קרח, סידורו של שבת שורש ו ענף ג אות יד, ועוד).

וידועים סיפורים נפלאים על מצוקי ארץ אשר מפיהם אנו חיים שהעידו על עצמם כי נולדו במידות מגונות אלא שהשקיעו ועמלו עד אשר הפכו הנהגותיהם מהקצה אל הקצה. **כך גם הובא על הרה"ק רבי חיים מצאנז זיע"א שסיפר על עצמו כי נולד במידת הקמצנות באופן נורא, עד כי בהיותו ילד היה קשה לו נפילת כפתור מבגדיו כמו שחותכים אחת מצלעותיו, והתייגע בעצמו לעקור ולשרש מידה זו, עד שהיה מופלג ביותר במידת הצדקה ועין טובה, ופזר נתן לאביונים את כל רכושו ממש (הרה"ק מצאנז קלויזנבורג, שיעור חומש רש"י פרשת בהר תשכ"ד).**

וחידוש נפלא הביא בספר 'אמרי פנחס' שדווקא מי שנולד עם מידה רעה ותקנה הוא הקרוי בעניין זה 'צדיק גמור', ואלו דבריו (ח"א שער טהרת המידות אות ב): צדיק גמור וצדיק שאינו גמור (ברכות ז). בשם הרב ז"ל, דהקשה בזוהר, כיון שאינו גמור האיך נקרא צדיק. ואמר הוא ז"ל [רבי בנימין זאב ז"ל], **'ד'גמור' פירוש 'לימוד', היינו שלימד את עצמו להיות צדיק, שהיו בו מדות רעות ושברן, וצדיק שאינו גמור, פירוש, שלא לימד את עצמו רק שנולד עם מדות טובות, וממילא הוא צדיק שאינו טוב כל כך כמו אותו ששבר המדות רעות.**

ומעתה, נוכל לומר כי אף משה רבינו טען כי הוא אינו הראוי לילך לפני פרעה, בהיות 'ואני ערל שפתיים', היינו שהוא לא נולד בשלמות המידות, ושמן לשליחות זו צריך לילך דווקא מי שהוא צדיק מעיקרא ונולד בתכלית המידות המתוקנות. ועל זה השיבו הקב"ה, כי אדרבה, דוקא הוא צריך לילך לשליחות זו. ואמר לו (שמות ז א): **רָאה נְתַתִּיךָ אֶלְהִים לְפָרְעָה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאָךְ.** שהוא עצמו יהיה מי שיגאל את בני ישראל מידי פרעה, ומה שיהיה חסר לו בבחינת הדיבור, על זה יהיה אהרן נביא בעבורו להשלים את דבריו.

וטעמא דמילתא כי היציאה ממצרים היא אות וסימן לכל הגלויות, גלויות כלליות וגלויות פרטיות, ובכוח היציאה ממצרים

